

SBÍRKA ZÁKONŮ

ČESKÁ REPUBLIKA

Částka 159

Rozeslána dne 6. prosince 2001

Cena Kč 20,90

O B S A H:

423. Vyhláška Ministerstva zdravotnictví, kterou se stanoví způsob a rozsah hodnocení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod a další podrobnosti jejich využívání, požadavky na životní prostředí a vybavení přírodních léčebných lázní a náležitosti odborného posudku o využitelnosti přírodních léčivých zdrojů a klimatických podmínek k léčebným účelům, přírodní minerální vody k výrobě přírodních minerálních vod a o stavu životního prostředí přírodních léčebných lázní (vyhláška o zdrojích a lázních)
424. Nález Ústavního soudu ze dne 31. října 2001 ve věci návrhu na zrušení § 272 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
-

423

VYHLÁŠKA

Ministerstva zdravotnictví

ze dne 20. listopadu 2001,

kteřou se stanoví způsob a rozsah hodnocení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod a další podrobnosti jejich využívání, požadavky na životní prostředí a vybavení přírodních léčebných lázní a náležitosti odborného posudku o využitelnosti přírodních léčivých zdrojů a klimatických podmínek k léčebným účelům, přírodní minerální vody k výrobě přírodních minerálních vod a o stavu životního prostředí přírodních léčebných lázní (vyhláška o zdrojích a lázních)

Ministerstvo zdravotnictví stanoví podle § 46 odst. 1 písm. a) až h), zákona č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon), (dále jen „zákon“):

ČÁST PRVNÍ

PŘÍRODNÍ LÉČIVÉ ZDROJE A ZDROJE PŘÍRODNÍCH MINERÁLNÍCH VOD

Způsob a rozsah hodnocení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

[§ 46 odst. 1 písm. a) zákona]

§ 1

Způsob a rozsah hodnocení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod (dále jen „zdroj“) vychází z určení druhu a typu minerální vody, peloidu nebo plynu ve zdroji, a to na základě posouzení zdroje z hlediska jeho fyzikálních vlastností, chemického složení a plnění mikrobiologických požadavků. Účelem hodnocení zdroje je zjištění a ověřování kvality a stability zdroje pro potřeby jeho osvědčení (§ 5 zákona), vydání povolení k využívání zdroje (§ 12 zákona) a využívání zdroje (§ 16 zákona).

§ 2

(1) Rozsah hodnocení zdroje z hlediska jeho fyzikálních vlastností a chemického složení je uveden v příloze č. 1. Posouzení zdroje se provádí prostřednictvím komplexní analýzy nebo kontrolní analýzy.

(2) Komplexní analýzu provádí Referenční laboratoř přírodních léčivých zdrojů, a to pro potřeby vydání osvědčení o zdroji [§ 6 odst. 2 písm. c) zákona] a využívání zdroje. Komplexní analýza pro potřeby využívání zdroje se provádí každých 5 let, pokud není v povolení k využívání zdroje [§ 12 odst. 4 písm. h) zákona] stanoveno jinak. Obsah komplexní analýzy zdroje je uveden v příloze č. 2.

(3) Kontrolní analýzu pro potřeby ověřování kvality a stability zdroje může provádět Referenční laboratoř přírodních léčivých zdrojů nebo jiná akreditovaná laboratoř nebo uživatel zdroje. Kontrolní analýzy se provádějí v četnosti stanovené v povolení k využívání zdroje [§ 12 odst. 4 písm. h) zákona] a vždy po technickém nebo jiném zásahu do jímání zdroje před jeho opětovným využíváním, a to v rozsahu uvedeném v příloze č. 2, pokud není v povolení k využívání zdroje v závislosti na charakteru zdroje, typu zásahu do jeho jímání, na základě ověřených změn přírodních faktorů, popřípadě v zájmu ověření nebo vyloučení jiných vlivů stanoveno jinak.

(4) Hodnocení výtěžku z přírodního léčivého zdroje za účelem ověření kvality před jeho použitím k léčebným účelům (balneaci) provádí zaměstnanec pověřený uživatelem zdroje, a to

- u přírodního léčivého zdroje minerální vody v rozsahu stanoveném v povolení k využívání zdroje,
- u přírodního léčivého zdroje peloidu sledováním konzistence a homogenity teplotního pole peloidu připraveného k aplikaci a měsíční spotřeby peloidu v m³.

O výsledcích hodnocení výtěžku za účelem ověření kvality před jeho použitím k léčebným účelům (balneaci) vede zaměstnanec pověřený uživatelem zdroje dokumentaci.

(5) Podmínky pro odběr vzorků pro komplexní analýzu a kontrolní analýzy se nesmí podstatně lišit od podmínek odběru předešlé komplexní analýzy nebo kontrolní analýzy, popřípadě musí odpovídat nově schváleným podmínkám využívání zdroje.

§ 3

(1) Minerální voda a plyn u vývěru a peloid získaný z ložiska musí být zdravotně nezávadné. Nesmí vykazovat mikrobiální známky fekálního nebo jiného druhu znečištění z vnějšího prostředí a nesmí obsahovat mikroorganismy, jež by mohly představovat zdravotní rizika pro člověka.

(2) Mikrobiologické požadavky na zdroje minerálních vod a peloidů z hlediska mikrobiologických ukazatelů jsou uvedeny v příloze č. 3. Mikrobiologické požadavky na zdroj přírodního léčivého plynu určeného k zevní balneaci se nestanovují, požadavky na plyn z přírodního léčivého zdroje určený k plynovým injekcím musí odpovídat požadavkům na mikrobiologickou čistotu léčiv stanovenou zvláštním právním předpisem.¹⁾

§ 4

Náležitosti odborného posudku o využitelnosti přírodního léčivého zdroje k léčebným účelům a přírodní minerální vody k výrobě balených přírodních minerálních vod

[§ 46 odst. 1 písm. d) a e) zákona]

(1) Odborný posudek o využitelnosti přírodního léčivého zdroje k léčebným účelům [§ 6 odst. 2 písm. d) zákona] obsahuje:

a) geologické a hydrogeologické posouzení zdroje a

1. technickou dokumentaci zdroje, zhodnocení jeho vydatnosti a stability v rozsahu přirozených výkyvů v podmínkách poloprovozní hydrodynamické zkoušky, posouzení rizik možné kontaminace, popřípadě návrh rozsahu sledování potenciálních zdravotně rizikových ukazatelů vzhledem k zranitelnosti konkrétní zřídelní struktury, návrh způsobu a míry využívání zdroje, a to i ve vztahu k případným okolním zdrojům, zhodnocení výsledků komplexní analýzy minerální vody provedené podle § 2 před ukončením poloprovozní hydrodynamické zkoušky, návrh režimního sledování zdroje a návrh bezpečnostních opatření při případných erupcích, jde-li o zdroj minerální vody nebo plynu,

2. kvalitativní charakteristiku ložiska na základě komplexní analýzy v členění k využití ke koupelím, zábalům, popřípadě jiným aplikacím, výpočet zásob, podmínky těžby, dopravy a skladování a následné rekultivace ložiska, jakož i posouzení rizik možné kontaminace, jde-li o zdroj peloidu;

b) určení základních, charakteristických a balneologicky významných složek, přehled klinických zkoušek výtěžku zdroje a jejich hodnocení, případně posouzení míry shody zdroje s jiným již využívaným přírodním léčivým zdrojem, zhodnocení možných způsobů léčebného využití zdroje včetně potřebných úprav;

c) posouzení vhodnosti plnění do spotřebitelských obalů;

d) celkové zhodnocení, při konstatování vhodnosti pro léčebné využití stanovení indikací, kontraindikací a způsobu a podmínek aplikace.

(2) Odborný posudek o využitelnosti přírodní minerální vody jako potraviny a k výrobě balených minerálních vod [§ 6 odst. 2 písm. d) zákona] obsahuje:

a) geologické a hydrogeologické posouzení zdroje, technickou dokumentaci zdroje, zhodnocení jeho vydatnosti a stability v rozsahu přirozených výkyvů v podmínkách poloprovozní hydrodynamické zkoušky, návrh způsobu a míry využívání, a to i ve vztahu k případným okolním zdrojům, posouzení rizik možné kontaminace, popřípadě návrh rozsahu sledování potenciálních zdravotně rizikových ukazatelů vzhledem k zranitelnosti konkrétní zřídelní struktury, zhodnocení výsledků komplexní analýzy minerální vody provedené podle § 5 před ukončením poloprovozní hydrodynamické zkoušky, návrh režimního sledování zdroje a návrh bezpečnostních opatření při případných erupcích,

b) posouzení nutnosti a způsobu úpravy minerální vody,

c) zhodnocení fyziologického významu minerální vody z hlediska dopadu na lidské zdraví a významu pro výživu,

d) celkové zhodnocení zdroje včetně zhodnocení vhodnosti minerální vody k plnění do spotřebitelských obalů v přírodním stavu, po úpravě, popřípadě i po ochucení.

(3) Odborné posudky podle odstavců 1 a 2 dále obsahují informace o vzdělání včetně postgraduálního školení a odborné praxi zpracovatelů a jejich pracovním vztahu k navrhovateli vydání osvědčení o zdroji.

§ 5

Povolené úpravy výtěžků přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

[§ 46 odst. 1 písm. b) zákona]

(1) Výtěžek z přírodního léčivého zdroje, kterým je minerální voda využívaná k léčebným účelům, lze upravovat pouze způsobem vymezeným v povolení k využívání zdroje [§ 12 odst. 4 písm. f) zákona] tak, aby byly zachovány nebo zvýšeny její léčivé vlastnosti.

(2) Výtěžek ze zdroje přírodní minerální vody lze

¹⁾ Vyhláška č. 1/1998 Sb., kterou se stanoví požadavky na jakost, postup při přípravě, zkoušení, uchovávání a dávkování léčiv (Český lékopis 1997), ve znění pozdějších předpisů.

upravovat způsobem vymezeným v povolení k využívání zdroje [§ 12 odst. 4 písm. f) zákona], a to pouze

- a) odstraněním nestabilních látek, například sloučenin železa a síry, filtrací nebo dekantací, s případným předchozím okysličením,
- b) odstraněním sloučenin arzenu, manganu, železa nebo síry, pomocí vzduchu obohaceného ozonem, filtrací nebo dekantací,
- c) odstraněním jiných nežádoucích složek, například sloučenin berylia, niklu,
- d) syčením nebo dosycováním oxidem uhličitým jímáním ze zdroje, případně oxidem uhličitým z jiného než přírodního zdroje v kvalitě stanovené zvláštním právním předpisem;²⁾ oxid uhličitý může být z minerální vody též odstraňován, a to za použití výlučně fyzikálních metod.

(3) Použitím úprav uvedených v odstavci 2 se nesmí změnit skladba základních složek výtěžku ze zdroje přírodní minerální vody, které mu propůjčují jeho vlastnosti, a nesmějí vznikat škodlivé látky. Výtěžek nelze desinfikovat ani do něho nelze přidávat bakteriostatické látky. Do výtěžku dále nelze přidávat, s výjimkou oxidu uhličitého podle odstavce 2 písm. d), jiné příměsi. Toto ustanovení nevylučuje ochucování minerální vody při výrobě nealkoholických nápojů.

(4) Výtěžek z přírodního léčivého zdroje, kterým je plyn, lze upravovat pouze způsobem vymezeným v povolení k využívání zdroje [§ 12 odst. 4 písm. f) zákona], a to tak, aby byl zbaven vlhkosti, popřípadě stop olejových částic použitím vhodných sorbentů a filtrů.

(5) Výtěžek z přírodního léčivého zdroje, kterým je peloid, lze upravovat pouze způsobem vymezeným v povolení k využívání zdroje [§ 12 odst. 4 písm. f) zákona], který spočívá zejména v

- a) odstranění součástí nepoužitelných pro přípravu směsi,
- b) drcení, mletí, ředění vodou na potřebnou konzistenci podle způsobu použití k balneaci,
- c) ohřevu na předepsanou teplotu, popřípadě pasteurizaci při přípravě peloidních tamponů.

(6) K přípravě peloidních směsí je možné spolu s peloidem poprvé použitým k balneaci použít regenerovaný peloid, a to nejdříve po 5 letech od jeho uložení k regeneraci. Regenerovaný peloid lze do směsi použít po provedení komplexní analýzy včetně ověření mikrobiologických požadavků. Podíl regenerovaného peloidu ve směsi nesmí přesáhnout jednu polovinu celkového objemu peloidu použitého k přípravě peloidní směsi.

Získávání, přeprava a skladování (akumulace) minerální vody, plynu a peloidu z přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodní minerální vody [§ 46 odst. 1 písm. c) zákona]

§ 6

(1) Výtěžek z přírodního léčivého zdroje, kterým je

- a) minerální voda, lze přepravovat a skladovat (akumulovat) pouze způsobem, který omezí změny ve složení a ztráty nestabilních léčivých složek na co možná nejmenší míru a zabrání jeho kontaminaci škodlivými nebo nežádoucími látkami,
- b) plyn, lze dopravovat potrubím nebo v tlakových nádobách a skladovat (akumulovat) v tlakových nádobách.

(2) Výtěžek ze zdroje přírodní minerální vody lze přepravovat do místa jeho plnění do spotřebitelských obalů pouze potrubím.

(3) Získávání výtěžku z přírodního léčivého zdroje peloidu, které zahrnuje otvírku, těžbu, způsob a postup při rekultivaci ložiska, způsob nakládání s použitým peloidem, vyčlenění míst pro uložení skřívky nevyužitelné pro balneaci, popřípadě i míst pro ukládání peloidních směsí po použití k balneaci, musí probíhat pouze způsobem stanoveným v povolení k využívání zdroje [§ 12 odst. 4 písm. d) zákona] na základě návrhu uvedeného v žádosti o vydání povolení k využívání zdroje [§ 10 odst. 1 písm. e), odst. 2 písm. a) bod 8 a písm. f) zákona] tak, aby bylo co nejvíce šetřeno ložisko a jeho okolí. Těžba, přeprava i skladování musí probíhat způsobem, který zamezí změně ve složení a fyzikálních vlastnostech peloidu a vyloučí možnost jeho kontaminace. Při nakládání s použitým peloidem se upřednostňuje jeho vracení do vytěženého ložiska.

§ 7

Údaje vyznačované na obalu výtěžku z přírodního léčivého zdroje [§ 46 odst. 1 písm. f) zákona]

Na obalu výtěžku z přírodního léčivého zdroje, kterým je minerální voda, popřípadě na příbalovém letáku výtěžku, kterým je peloid, [§ 16 odst. 1 písm. k) zákona] se vyznačí tyto údaje:

- a) označení a sídlo výrobce,
- b) označení minerální vody (například název minerální vody),
- c) údaj o objemu nebo hmotnosti,
- d) číslo výrobní série,

²⁾ § 4 odst. 3 vyhlášky č. 292/1997 Sb., o požadavcích na zdravotní nezávadnost balených vod a o způsobu jejich úpravy.

- e) minimální doba trvanlivosti,
- f) doporučený způsob skladování,
- g) označení zdroje včetně jeho místopisného určení,
- h) klasifikace přírodního léčivého zdroje,
- i) datum poslední provedené komplexní analýzy a označení laboratoře, která analýzu provedla, provedená úprava (například odželezňování) a charakteristické složení výtěžku; byla-li provedena úprava, uvádí se charakteristické složení výtěžku po této úpravě,
- j) doporučená doba použití, popřípadě upozornění ve vztahu k použití výtěžku.

ČÁST DRUHÁ PŘÍRODNÍ LÉČEBNÉ LÁZNĚ

Požadavky na životní prostředí a vybavení přírodních léčebných lázní

[§ 46 odst. 1 písm. g) zákona]

§ 8

(1) Specifický charakter lázeňského prostředí jako významného činitele lázeňské léčby se vytváří a uchovává na území, v němž přírodní léčebné lázně byly, popřípadě mají být stanoveny (§ 25 zákona),

- a) respektováním bioklimatické bonity území,
- b) vymezením optimální velikosti přírodních léčebných lázní v závislosti na charakteru terénu a kapacitě přírodního léčivého zdroje,
- c) zvyšováním hodnoty zeleně výběrem vhodných porostů v souladu s krajinnými podmínkami a léčebnými požadavky, a
- d) harmonickým sepětím architektonických a urbanistických řešení s okolní krajinou.

(2) Zdravotnická a jiná zařízení sloužící k poskytování lázeňské péče musí být v rozumně možné míře oddělena od ostatních částí obce, vymístěny zdroje znečišťující ovzduší a vyvolávající hluk. Plošná výměra zeleně ve vnitřním území lázeňského místa musí být nejméně 4 ha na 100 lůžek určených pro pacienty a návštěvníky přírodních léčebných lázní, s navazujícími dalšími minimálně 4 ha zeleně na 100 lůžek za hranicí tohoto území. Zeleň na území přírodních léčebných lázní i v okolní krajině musí být druhově rozmanitá s vyloučením výsadby druhů častěji vyvolávajících alergické reakce.

(3) Území využívané v souvislosti s lázeňskou

léčbou do vzdálenosti 4 až 8 km okolo přírodních léčebných lázní (lázeňská krajina) musí poskytovat podmínky pro terénní léčbu, případně jinou řízenou fyzickou zátěž a umožňovat volbu klimatických protikladů, kterými jsou střídání závětrných úseků s cestami v otevřené krajině a stinných míst s polohami na slunci, střídání krajinných partií (například louky, skupiny stromů).

(4) Lázeňská zástavba musí být řešena bezbariérově³⁾ a tak, aby při přechodu pacientů z vnitřního do venkovního prostředí nedocházelo k nadměrné termoregulační zátěži. Součástí zástavby jsou i prvky poskytující ochranu před deštěm a větrem a umožňující pohyb venku i za nepříznivého počasí (kolonády, podloubí).

(5) Průjezdni úseky silnic musí být vedeny převážně mimo vnitřní území lázeňského místa.

(6) Povolené hladiny hluku v přírodních léčebných lázních stanoví zvláštní právní předpisy.⁴⁾

(7) Je nevhodné umísťovat zdravotnická zařízení poskytující lázeňskou péči v blízkosti zařízení (například hřbitovy, krematoria, věznice), která by mohla negativním způsobem působit na psychiku osob, kterým se poskytuje lázeňská péče.⁵⁾

§ 9

Kvalita ovzduší v přírodních léčebných lázních je stanovena limity:

- a) střední hodnota prašného aerosolu nepřekračuje 150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ za 24 hod. a 500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ za 30 min. v případě, že jde o aerosol, který neobsahuje více než 20 % volného SiO_2 ,
- b) střední hodnota oxidu siřičitého nepřekračuje 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ za 24 hod. a 200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ za 30 min.,
- c) střední hodnota oxidů dusíku NO_x nepřekračuje 100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ za 24 hod., 200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ za 30 min. a 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ za rok,
- d) v dlouhodobém průměru není v měsících říjen až březen v místě více než 50 dní s mlhou, v dubnu až září více než 15 dní s mlhou,
- e) průměrná délka slunečního svitu je nejméně 1500 hodin v roce, při orografickém zaclonění horizontu není menší než 1300 hodin v roce.

§ 10

(1) Přírodní léčebné lázně využívající klimatické

³⁾ Vyhláška č. 174/1994 Sb., kterou se stanoví obecné technické požadavky zabezpečující užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace.

⁴⁾ Například nařízení vlády č. 502/2000 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací.

⁵⁾ Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

podmínky příznivé k léčení (dále jen „klimatické lázně“) musí vykazovat tyto klimatické faktory:

- a) dráždivé faktory (horská poloha se sníženým barometrickým tlakem, bohaté oslunění místa, intenzivní sluneční záření, intenzivní provětrávání se značně velkou a silně kolísající zchlazovací veličinou), nebo
- b) šetřící faktory (přítomnost dostatečného počtu stinných míst, ochrana před silnými větry, avšak bez stagnace vzduchu, přiměřená zchlazovací veličina, relativní stabilita počasí, vzduch chudý na prašné příměsi a alergenů), nebo
- c) kombinace dráždivých a šetřících faktorů, řídký výskyt mlh, rozdělení srážek umožňující dostatečně dlouhý pobyt ve volné přírodě.

(2) Ovzduší klimatických lázní nesmí být znečišťováno ani dočasně výfukovými plyny, průmyslovými exhalacemi a kouřem z místních topenišť.

(3) Při posuzování vhodnosti klimatických podmínek k léčení je třeba dále přihlížet k typu onemocnění, která mají být v přírodních léčebných lázních léčena, ke geografickému prostředí a ročnímu období, v němž bude klimatický faktor působit.

§ 11

Součástí přírodních léčebných lázní jsou s ohledem na jejich charakter vedle zdravotnických zařízení poskytujících lázeňskou péči⁵⁾ zejména:

- a) zařízení sloužící k léčebnému využití přírodních léčivých zdrojů nezačleněná do zdravotnického zařízení lázeňské péče (pitné pavilony, kolonády),
- b) zařízení umožňující využití lázeňského prostředí a okolní krajiny pro terénní a klimatickou léčbu (parky a lesoparky se značenými cestami pro terénní kúry, venkovní lehárny s polohami na slunci a ve stínu),
- c) zařízení sloužící ubytování a stravování (včetně dietního) osob využívajících lázeňskou péči a dalších návštěvníků přírodních léčebných lázní, která nejsou zdravotnickými zařízeními nebo jejich součástí (například lázeňské hotely a penziony),
- d) zařízení pro využívání volného času (například klubovny, čítárny, společenské sály, sportoviště),
- e) zařízení veřejné dopravy bez negativního vlivu na životní prostředí (například trolejbusy, elektromobily),
- f) parkovací domy a záchytná parkoviště navazující na stanice veřejné hromadné dopravy na okraji vnitřního území lázeňského místa,
- g) zařízení sloužící k sledování klimatických podmínek ve vnitřním území lázeňského místa.

§ 12

V přírodních léčebných lázních, které byly stano-

veny podle dříve platných právních předpisů a které nesplňují požadavky stanovené v § 8 až 11, se při vytváření životního prostředí a při zajišťování jejich vybavení postupuje tak, aby tyto požadavky byly respektovány v co největší míře. Pokud neplnění požadavků podle § 8 až 11 naruší účel, pro který byly přírodní léčebné lázně stanoveny, postupuje se podle § 25 odst. 4 zákona.

§ 13

Náležitosti odborného posudku o stavu životního prostředí přírodních léčebných lázní

[§ 46 odst. 1 písm. h) zákona]

(1) Odborný posudek o stavu životního prostředí přírodních léčebných lázní obsahuje vždy tyto náležitosti:

- a) důvod pro umístění přírodních léčebných lázní v lokalitě a pro vznik lázeňského místa;
- b) popis celkového krajinného prostředí včetně posouzení
 1. horizontálního a vertikálního členění krajiny,
 2. porostů v místě navrhovaného vzniku přírodních léčebných lázní a v jeho okolí,
 3. vlastností půdy,
 4. celkového přírodního rámce okolní krajiny;
- c) řešení zásobování místa pitnou vodou, zneškodňování odpadních vod, odstraňování a likvidace pevných a kapalných odpadních látek;
- d) řešení dopravního napojení veřejnou hromadnou dopravou navrhovaných přírodních léčebných lázní, návrh opatření omezujících ohrožení návštěvníků lázní dopravou;
- e) bioklimatické podmínky navrhovaných přírodních léčebných lázní doložené údaji o
 1. nadmořské výšce území a převládajících směrech větru,
 2. teplotě vzduchu (roční průměr a nejvyšší průměrné denní amplitudy v měsících),
 3. četnosti srážek (průměrná relativní vlhkost vzduchu, minimální a maximální s uvedením měsíců, průměrný úhrn srážek v měsících duben až září a říjen až březen),
 4. slunečním svitu (průměrný počet hodin slunečního svitu v roce, počet slunečních dnů v měsících),
 5. čistotě ovzduší (v rozsahu § 9),
 6. závětrných a návětrných plochách a slunečných a stinných místech a plochách;
- f) působení prostředí navrhovaných přírodních léčebných lázní na psychiku návštěvníků z hlediska
 1. odloučení krajiny od městského ruchu,
 2. akustického pozadí a hluku včetně přeletu letadel a možností eliminace zdrojů hluku,
 3. harmonie okolní krajiny,

4. možností odstranění esteticky rušivých elementů v krajině,
 5. možnosti zakládání nových zelených ploch, lesů, sadů, parků, vyhlídkových míst,
 6. jiných vlivů (§ 8 odst. 7);
- g) popis dalších faktorů v místě a okolí navrhovaných přírodních léčebných lázní, zejména:
1. vodní toky a plochy,
 2. možnost zřizování cest pro terénní léčbu s různou délkou a stoupáním,
 3. možnost zlepšení daného bioklimatu plánovitou výsadbou a udržováním zeleně, odstraňováním zdrojů znečištění prachem a exhalacemi;
- h) komplexní hodnocení kvality území přírodních léčebných lázní a lokality, v níž jsou nebo v níž mají být stanoveny z hlediska bioklimatologie a ekologie ve vztahu k potřebám lázeňské léčby pro dané léčebné indikace;
- i) soulad územně plánovací dokumentace s potřebami lázeňské léčby včetně případného návrhu na omezení zástavby okolí přírodních léčebných lázní kapacitními stavbami živočišné výroby (především pro chov vepřů), popřípadě jiné výroby.
- (2) Součástí odborného posudku je i informace o vzdělání včetně postgraduálního a jiných školení a o odborné praxi zpracovatele a dále o jeho pracovně-právním nebo jiném vztahu k předkladateli návrhu na stanovení přírodních léčebných lázní (§ 25 odst. 3 zákona).

§ 14

Náležitosti odborného posudku o využitelnosti klimatických podmínek k léčebným účelům

[§ 46 odst. 1 písm. d) zákona]

(1) Odborný posudek o využitelnosti klimatických podmínek k léčebným účelům obsahuje tyto náležitosti:

- a) zhodnocení vlastností klimatu ve vztahu k navrhovaným indikacím k léčbě, mj. specifikace, které složky bioklimatu včetně aerosolů jsou podstatné pro aplikovanou klimatickou léčbu,
- b) podrobnou dokumentaci o působení klimatických faktorů nejméně v pětiletém uzavřeném časovém období,
- c) popis klimatické léčby a výčet zařízení, která umožňují její provádění.

(2) Součástí odborného posudku je i informace o vzdělání včetně postgraduálního školení a odborné praxi zpracovatele a o jeho pracovním vztahu k předkladateli návrhu na stanovení přírodních léčebných lázní.

§ 15

Zrušuje se vyhláška č. 26/1972 Sb., o ochraně a rozvoji přírodních léčebných lázní a přírodních léčivých zdrojů.

**ČÁST TŘETÍ
ÚČINNOST**

§ 16

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2002.

Ministr:

prof. MUDr. Fišer, CSc. v. r.

Kritéria pro hodnocení zdrojů minerálních vod, plynů a peloidů**A. Přírodní minerální vody se hodnotí:**

- a) podle celkové mineralizace jako minerální vody:
1. velmi slabě mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek do 50 mg/l,
 2. slabě mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek 50 až 500 mg/l,
 3. středně mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek 500 mg/l až 1500 mg/l,
 4. silně mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek 1500 mg/l až 5 g/l,
 5. velmi silně mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek vyšším než 5 g/l;
- b) podle obsahu rozpuštěných plynů a obsahu významných složek jako vody:
1. uhličitě nad 1 g oxidu uhličitého/l vody,
 2. sírné nad 2 mg titrovatelné síry (sulfan disociovaný v různém stupni a thiosířany)/l vody,
 3. jodové nad 5 mg jodidů/l vody,
 4. ostatní, např. se zvýšeným obsahem kyseliny křemičité (nad 70 mg/l vody), fluoridů (nad 2 mg/l vody);
- c) podle aktuální reakce vyjádřené hodnotou pH se vody rozdělují jen tehdy, jde-li o vody:
1. silně kyselé – s hodnotou pH pod 3,5,
 2. silně alkalické – s hodnotou pH nad 8,5;
- d) podle radioaktivity jako vody radonové s radioaktivitou nad 1,5 kBq/l vody způsobenou radonem ^{222}Rn ;
- e) podle přirozené teploty u vývěru jako vody:
1. studené s teplotou do 20 °C,
 2. termální, a to
 - do 35 °C vody vlažné,
 - do 42 °C vody teplé,
 - nad 42 °C vody horké;
- f) podle osmotického tlaku:
1. hypotonické s osmotickým tlakem menším než 710 kPa (280 mOsm),
 2. isotonické s osmotickým tlakem 710 – 760 kPa (280 – 300 mOsm),
 3. hypertonické s osmotickým tlakem nad 760 kPa (300 mOsm);

- g) podle hlavních složek (tj. složek, které jsou v součtu součinů látkové koncentrace a nábojového čísla všech aniontů zastoupeny nejméně 20 %, rovněž tak pro kationty). Typ vody se charakterizuje v pořadí od nejvíce zastoupených složek, a to nejprve pro anionty, potom pro kationty;
- h) podle využitelnosti jako léčivé, pokud jich lze na základě odborného posudku využít k léčbě;
- i) podle vlastností jako stabilní, pokud jejich teplota, celková mineralizace a obsah volného CO_2 kolísá pouze v rámci přirozených výkyvů (zpravidla ne více než $\pm 20\%$) a typ vody stanovený podle písmene g) se nemění. U vod, jejichž léčivost se opírá o určitou složku chemizmu (např. J, obsah titrovatelné síry) nebo o radioaktivitu, nadřazuje se hodnocení stability této složce s kolísáním ne více než $\pm 30\%$. Minimální hodnoty nesmí klesat pod kritérijní hodnoty.

B. Peloidy se dělí podle povahy původní matrice a přírodních podmínek v místě vzniku na:

- a) humolity, vznikající převážně rozkladem rostlinného materiálu. Humolity jsou
1. rašeliny (vznikají rozkladem rostlinné hmoty v prostředí prosté, popř. slabě mineralizované vody),
 2. slatiny (vznikají v prostředí minerální vody, obsah organických látek v sušině je větší než 50 %),
 3. slatinné zeminy (slatiny s významným podílem anorganického materiálu, s obsahem organických látek v sušině menším než 50 %);
- b) bahna, vznikající převážně sedimentací materiálu anorganického původu.

C. Přírodním zdrojem plynu se rozumí plyn vyvěrající z podloží buď v doprovodu přírodní minerální vody nebo samostatně, popřípadě separovaný z uhličitě minerální vody. Přírodním oxidem uhličitým je plyn, který obsahuje nejméně 90 % oxidu uhličitého, pro aplikaci plynových injekcí nejméně 96 % oxidu uhličitého.

I. Obsah komplexních analýz zdrojů

A. Obsah komplexní analýzy přírodního léčivého zdroje minerální vody a zdroje přírodní minerální vody:

- místo a název zdroje minerální vody,
- datum a místo odběru vzorků, datum provedení poslední komplexní analýzy,
- název a sídlo laboratoře a jména pracovníků, kteří vzorky odebírali a analyzovali,
- stručný popis zdroje a podmínky odběru vzorků, teplotu vody u vývěru, teplotu a atmosférický tlak vzduchu a vydatnost zdroje,
- popis vody a její změny během skladování, její senzorické vlastnosti,
- fyzikální a fyzikálně-chemické parametry (pH, oxidačně-redukční potenciál, elektrolytická vodivost při 20 °C, absorpance při 254 a 436nm, hustota a osmotický tlak. Hodnota pH a oxidačně-redukčního potenciálu se měří při odběru),
- obsah anorganických složek (kationty, anionty, nedisociované složky a odparek při 180 °C), a to hmotnostních koncentrací v mg/l, látkových koncentrací v mmol/l, součin látkových koncentrací a nábojového čísla uvedených složek a jejich procentuální zastoupení,
- obsah vybraných organických složek (těkavé halogenované deriváty uhlovodíků, polychlorované bifenyly, polycyklické aromatické uhlovodíky, pesticidy, anionaktivní tenzidy a nepolární extrahovatelné látky),
- obsah radioaktivních složek (U, celk. obj. aktivita alfa a beta, ²²⁶Ra, popř. ²²²Rn),
- obsah kyselých (CO₂ a H₂S) a nekyselých plynů (H₂, N₂, O₂, He, Ar a plyných uhlovodíků),
- klasifikace vody dle hlavních složek,
- balneotechnické a celkové zhodnocení.

B. Obsah komplexní analýzy přírodního léčivého zdroje peloidu:

- místo, popis a název lokality zdroje peloidu;
- datum a místo, hloubka a typ odběru vzorků (vrтанá sonda, kopaná sonda), datum provedení poslední komplexní analýzy;
- klimatické podmínky odběru vzorků;
- název a sídlo laboratoře a jména pracovníků, kteří vzorky odebírali a analyzovali;
- všeobecné vlastnosti peloidu (barva, pach, konzistence, reakce s 5% HCl, přítomnost příměsí, všeobecné údaje o složení-ztráta vody sušením při 105 °C, % sušiny, % popelovin a ztráta žíháním

sušiny, reakce pH původního vzorku, stupeň rozložení);

- chemická analýza, jejíž součástí je stanovení:
 - podílu popelovin rozpustných a nerozpustných v 10% HCl v přepočtu na původní vzorek, sušinu a popelovinu,
 - stanovení skupinového složení organických složek (extrahovatelné bitumeny, rozpustné sacharidy, celulózy a hemicelulózy, huminové kyseliny, fulvokyseliny, lignin, huminy, popřípadě jiné doprovodné látky humusu) v původním vzorku a v přepočtu na sušinu a organickou hmotu;
- obsah síry v původním vzorku a v přepočtu na sušinu;
- chemická analýza 2% vodního výluhu sušiny (hlavní a vedlejší složky, odparek při 105 °C) v mg, mval a mmol v přepočtu na 100 g sušiny, pH, vodivost při 20 °C a barvu výluhu (mg/l Pt);
- objem sedimentu v přepočtu na g původního vzorku a sušiny;
- vodní kapacita v přepočtu na g původního vzorku a sušiny;
- obsah vody v původním vzorku a ve vzorku při 100% a 80% nasycení vodou;
- sorpční kapacita;
- měrná hmotnost sušiny;
- bobtnavost;
- mísicí poměry;
- termofyzikální vlastnosti;
- balneotechnické hodnocení.

C. Obsah komplexní analýzy přírodního léčivého zdroje plynu:

- místo a název zdroje plynu,
- datum a místo odběru vzorků, datum provedení poslední komplexní analýzy,
- název a sídlo laboratoře a jména pracovníků, kteří vzorky odebírali a analyzovali,
- stručný popis zdroje a podmínky odběru vzorků, teplotu plynu u vývěru, teplotu a atmosférický tlak vzduchu a vydatnost zdroje,
- obsah oxidu uhličitého, sulfánu a nekyselých plynů (H₂, N₂, O₂, He, Ar a plyných uhlovodíků),
- obsah radonu.

Součástí komplexní analýzy přírodního léčivého zdroje a zdroje přírodní minerální vody je i výsledek mikrobiologického šetření podle přílohy č. 3. Podle aktuálních podmínek se rozsah komplexní analýzy do-

plňuje o stanovení cizorodých látek (těžké kovy, pesticidy, látky ropného původu a další).

II. Obsah kontrolních analýz zdrojů

A. Obsah kontrolní analýzy přírodního léčivého zdroje minerální vody a zdroje přírodní minerální vody:

- a) místo a název zdroje minerální vody,
- b) datum a místo odběru vzorků,
- c) název a sídlo laboratoře a jména pracovníků, kteří vzorky odebírali a analyzovali,
- d) stručný popis zdroje a podmínky odběru (teplota vody, vzduchu, vydatnost zdroje),
- e) fyzikální a fyzikálně-chemické parametry (pH, elektrická vodivost),
- f) obsah vybraných anorganických složek (kationty Na^+ , Mg^{2+} , Ca^{2+} , Fe^{2+} , anionty Cl^- , SO_4^{2-} , HCO_3^- , NO_2^- , NO_3^- , u vod klasifikovaných jako jodové J⁻) v mg/l a v mmol/l,
- g) obsah plynů CO_2 a H_2S v mg/l u vod klasifikovaných jako uhličitě a sirovodíkové,
- h) u vod klasifikovaných jako radonové aktivita ^{222}Rn u vývěru.

B. Obsah kontrolní analýzy přírodního léčivého zdroje peloidu:

- a) místo a název ložiska zdroje peloidu,

- b) datum a místo odběru vzorku (hloubka, typ odběru),
- c) název a sídlo laboratoře a jména pracovníků, kteří vzorek odebrali a analyzovali,
- d) všeobecné vlastnosti peloidu (barva, pach, konzistence, přítomnost příměsí, % sušiny, % popelovin, pH původního vzorku, stupeň rozložení),
- e) vodní kapacita a objem sedimentu v přepočtu na g původního vzorku a sušiny,
- f) obsah vody v původním vzorku,
- g) bobtnavost.

C. Obsah kontrolní analýzy přírodního léčivého zdroje plynu:

- a) místo a název zdroje minerální vody,
- b) datum a místo odběru vzorků,
- c) název a sídlo laboratoře a jména pracovníků, kteří vzorky odebírali a analyzovali,
- d) stručný popis zdroje a podmínky odběru (teplota vzduchu, vydatnost zdroje),
- e) obsah oxidu uhličitého, sulfánu a celkový obsah nekyselých plynů.

Pokud se požaduje mikrobiologické šetření, zůstává jeho rozsah podle přílohy č. 3. Rozsah kontrolní analýzy je možné doplnit o stanovení dalších vybraných hodnot podle konkrétních podmínek zdroje.

Příloha č. 3 k vyhlášce č. 423/2001 Sb.

A. Požadavky na jakost zdrojů minerálních vod

Vztahuje se na zdroje přírodních minerálních vod určených k plnění do lahví a na přírodní léčivé zdroje minerálních vod.

MIKROBIOLOGICKÉ a BIOLOGICKÉ UKAZATELE

č.	ukazatel	jednotka	limit	typ limitu	poznámky
1.	<i>Escherichia coli</i>	KTJ/250 ml	0	NMH	
2.	koliformní bakterie	KTJ/250 ml	0	MH	
3.	enterokoky	KTJ/250 ml	0	NMH	
4.	<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	KTJ/250 ml	0	NMH	
5.	počet kolonií 22 °C	KTJ/ml	20	MH	
6.	počet kolonií 36 °C	KTJ/ml	5	MH	
7.	šířičitany redukující střevní sporulující anaerobní bakterie	KTJ/50 ml	0	MH	
8.	mikroskopický obraz: živé organismy	jedinci/1 ml	0	MH	1
9.	mikroskopický obraz: mrtvé organismy	jedinci/1 ml	0	MH	1

B. Požadavky na jakost přírodních léčivých zdrojů – peloidů

Vztahuje se na nativní peloidy i na terapeutické peloidní aplikace (zábaly, koupele, obklady, vaginální tampony).

MIKROBIOLOGICKÉ UKAZATELE

č.	ukazatel	jednotka	limit	typ limitu	poznámky
1.	<i>Escherichia coli</i>	KTJ/1 g	10	NMH	
2.	koliformní bakterie	KTJ/1 g	100	MH	
3.	enterokoky	KTJ/1 g	10	NMH	
4.	<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	KTJ/1 g	10	NMH	
5.	<i>Staphylococcus aureus</i>	KTJ/1 g	10	NMH	
6.	<i>Clostridium perfringens</i>	KTJ/1 g	10	MH	
7.	<i>Candida albicans</i>	KTJ/1 g	10	NMH	
8.	počet kolonií 22 °C	KTJ/1 g	–	–	3
9.	počet kolonií 36 °C	KTJ/1 g	–	–	3
10.	dermatofyta	KTJ/1 g	0	NMH	2

Vysvětlivky:

KTJ – kolonii tvořící jednotka

NMH – nejvyšší mezná hodnota, jejíž překročení vylučuje využívání zdroje

MH – mezná hodnota, jejímž překročením ztrácí zdroj vyhovující jakost v daném ukazateli; má indikační funkci a při jejím překročení je nutno přijmout příslušná opatření

Pozn. 1 Týká se zdrojů, u nichž je podezření na kontaminaci povrchovou vodou

Pozn. 2 Týká se regenerovaných peloidů

Pozn. 3 Stanovení kultivovatelných mikroorganismů – počet kolonií 22 °C a 36 °C je stanovením orientačním, nemá význam hygienický, je však důležité pro posouzení celkového mikrobiálního oživení peloidu

424

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem České republiky

Ústavní soud rozhodl dne 31. října 2001 v plénu o návrhu III. senátu Ústavního soudu na zrušení § 272 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů,

takto:

Ustanovení § 272 a § 276 věty čtvrté zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, se dnem 31. prosince 2001 zrušují.

Odůvodnění

I.

Ústavní stížností, podanou k doručení Ústavnímu soudu dne 2. srpna 2000, se stěžovatelka E. Č. domáhá zrušení usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 16. června 2000 sp. zn. 8 To 237/2000 a rozsudku Okresního soudu v Rokycanech ze dne 22. dubna 1999 sp. zn. 1 T 69/97, jimiž byla uznána vinnou trestným činem křivého obvinění podle § 174 odst. 1 trestního zákona (dále jen „tr. zákon“) a byl jí uložen peněžitý trest. Uvedenými rozhodnutími se cítí být dotčena v základním právu na nedotknutelnost obydlí a základním právu na spravedlivý proces vyplývajících z čl. 12 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

Ze spisu Okresního soudu v Rokycanech sp. zn. 1 T 69/97, jež si Ústavní soud vyžádal, byly zjištěny tyto skutečnosti:

Rozsudkem Okresního soudu v Rokycanech ze dne 22. dubna 1999 č. j. 1 T 69/97-17 byla stěžovatelka uznána vinnou trestným činem křivého obvinění podle § 174 odst. 1 tr. zákona a podle téhož zákonného ustanovení byla odsouzena k peněžitému trestu ve výši 11 000 Kč s náhradním trestem odnětí svobody v trvání 3 měsíců a k trestu propadnutí věci – finanční částky 1 500 Kč. Uvedeného trestného činu se měla dopustit tím, že v dopise zaslaném Policii České republiky pod smyšleným jménem nepravdivě obvinila policistu z přijetí úplatku.

K odvolání stěžovatelky Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 18. srpna 1999 sp. zn. 8 To 217/99 rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. a), b) a c) trestního řádu (dále jen „tr. řád“) zrušil a podle § 260 tr. řádu věc vrátil státnímu zástupci k došetření. Své rozhodnutí krajský soud odůvodnil zejména vadami domovní prohlídky provedené v domě stěžovatelky, při níž byl zajištěn důkazní materiál a která trpěla několika vadami. Ty dle názoru soudu spočívaly v neprovedení výslechu toho, u koho se měla prohlídka vykonat (§ 84 tr. řádu), a v neuvedení konkrétních důvodů, které k tomuto postupu vedly, dále v protokole o konání domovní prohlídky shledal odvolací soud nedostatečnou konkretizaci, které věci byly při domovní prohlídce vydány dobrovolně a které byly odňaty (§ 85 odst. 3 tr. řádu). Ze všech uvedených důvodů nepovažoval Krajský soud v Plzni zajištění předmětného důkazního materiálu za zákonné. Pakliže po provedení domovní prohlídky stěžovatelka a její obhájce potvrdili dobrovolné vydání důkazního materiálu podle § 78 odst. 1 tr. řádu (toho, jenž byl předtím zajištěn při domovní prohlídce), došlo tak dle názoru soudu k vydání věci, kterou stěžovatelka (obviněná v trestním řízení) ve chvíli vydání neměla ve své dispozici, pročez ani za situace, kdyby tyto věci byly stěžovatelce vráceny procesně perfektním způsobem, nemohl by tento postup zhojit předchozí nezákonné získání věci důležité pro trestní řízení. Jednalo by se tedy o obcházení zákona, o využití stavu, který byl navozen protiprávním jednáním, tj. nezákonným provedením domovní prohlídky.

Proti uvedenému usnesení Krajského soudu v Plzni podal ministr spravedlnosti v neprospěch obviněné (stěžovatelky v řízení před Ústavním soudem) stížnost pro porušení zákona. Napadenému usnesení vytkl porušení zákona v ustanoveních § 254 odst. 1, § 258 odst. 1 písm. a), b) a c) a § 260 tr. řádu, a to ve prospěch obviněné. Ve stížnosti dospívá ministr spravedlnosti k závěru, dle něhož krajským soudem uvedená pochybení v protokolaci a průběhu provedení domovní prohlídky nebyla takového rázu, aby mohla vést k závěru o nezákonném provedení domovní prohlídky a z toho vyplývajících nezákonnosti důkazů získaných při takto provedené domovní prohlídce.

Na podkladě uvedené stížnosti pro porušení zákona Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 29. března 2000 sp. zn. 5 Tz 35/2000 rozhodl podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 270 odst. 1 tr. řádu a za splnění podmínek podle § 272 tr. řádu tak, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 18. srpna 1999 sp. zn. 8 To 217/99 byl porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1, § 258 odst. 1 písm. a), b) a c) a § 260 tr. řádu ve prospěch obviněné E. Č. (stěžovatelky v řízení před Ústavním soudem), uvedené usnesení zrušil a Krajskému soudu v Plzni, jako soudu odvolacímu, přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. V odůvodnění uvedeného rozhodnutí se Nejvyšší soud v podstatě přiklonil k názoru ministra spravedlnosti, když uvedl, že sice došlo k určitým nedostatkům v procesním postupu při protokolaci průběhu a výsledků domovní prohlídky, ale tyto nedostatky jsou jen formálního rázu, lze je překlenout s přihlédnutím k dalšímu obsahu trestního spisu, a tedy uvedená pochybení dle jeho názoru nejsou takového charakteru, aby mohla důvodně vést k závěru o nezákonném provedení domovní prohlídky a z toho vyplývající nezákonnosti důkazů, které byly při takto provedené domovní prohlídce získány.

Posléze usnesením ze dne 16. června 2000 sp. zn. 8 To 237/2000 Krajský soud v Plzni odvolání stěžovatelky proti rozsudku Okresního soudu v Rokycanech ze dne 22. dubna 1999 sp. zn. 1 T 69/97 zamítl.

V ústavní stížnosti je pak zejména poukazováno na porušení podmínek stanovených pro provedení domovní prohlídky v § 84 tr. řádu a v této souvislosti polemizováno s názorem Nejvyššího soudu týkajícím se jeho interpretace. V nezákonném provedení domovní prohlídky pak stěžovatelka spatřuje dotčení v základním právu na nedotknutelnost obydlí dle čl. 12 Listiny, ve skutečnosti, že odsuzující rozsudek v trestní věci byl dle jejího přesvědčení založen na akceptaci důkazu získaného nezákonným způsobem, pak dotčení v základním právu na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny.

II.

III. senát Ústavního soudu mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků dne 26. dubna 2001 usnesením přerušil řízení o ústavní stížnosti ve věci vedené pod sp. zn. III. ÚS 464/2000 a předložil plénu Ústavního soudu k rozhodnutí návrh na zrušení § 272 tr. řádu.

III.

Podle § 42 odst. 3 a § 69 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zaslal Ústavní soud návrh Poslanecké sněmovně. Ve svém vyjádření předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky prof. Ing. Václav Klaus, CSc., úvodem objasňuje okolnosti přijetí předmětné zákonné úpravy. Uvádí, že institut stížnosti pro porušení zákona byl do našeho právního řádu zaveden v roce 1950 a později byl přejímán i do dalších trestních řádů, a to včetně platného zákona č. 141/1961 Sb. Předseda Poslanecké sněmovny dále upozorňuje na skutečnost, že již od roku 1990 byly proti tomuto institutu vznášeny především v odborné literatuře námitky, jejichž obsah byl prakticky totožný s argumenty obsaženými v návrhu III. senátu Ústavního soudu. S přihlédnutím k obsahu tohoto institutu se ve vyjádření v zásadě připouští, že není zcela v souladu se zásadou rovnosti účastníků trestního řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny, neboť stížnost pro porušení zákona může podat pouze ministr spravedlnosti, a nikoli též druhá strana trestního řízení, tj. obžalovaný. Je poukazováno dále na opakovaně posuzování tohoto problému při dosavadních novelizacích tr. řádu a uvádí se, že v současné době je i z tohoto důvodu další novelou přijato zavedení nového mimořádného opravného prostředku – dovolání, u něhož by byla zaručena rovnost stran trestního řízení, a že dovolání by mělo s účinností od 1. ledna 2002 prakticky zcela nahradit stížnost pro porušení zákona, a to včetně § 272. Vlastní institut stížnosti pro porušení zákona však zmíněnou novelou navrhován ke zrušení není, neboť dle názoru předsedy Poslanecké sněmovny až do přijetí rekodifikace trestního řádu by měl řešit některé výjimečné případy, kdy eventuální pochybení nebude napraveno dovoláním nebo jiným způsobem. Na základě výše uvedeného se ve vyjádření konstatuje, že lze v zásadě souhlasit se zrušením § 272 tr. řádu, přičemž účinnost příslušného nálezu Ústavního soudu by však měla být odložena alespoň do 1. ledna 2002, kdy nabude účinnosti novela trestního řádu, popřípadě i na delší dobu, neboť v návaznosti na tento nálezy by měla být pravděpodobně přijata odpovídající novela trestního řádu, zejména pokud jde o možnost nápravy pochybení týkajících se jiných osob než obviněného.

Předseda Poslanecké sněmovny dále potvrdil, a to v souladu s požadavky obsaženými v § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., že § 272 tr. řádu, ve znění pozdějších předpisů, byl schválen potřebnou většinou poslanců zákonodárního sboru, samotný zákon (trestní řád), jehož je toto ustanovení součástí, byl podepsán příslušnými ústavními činiteli a řádně vyhlášen.

Podle § 42 odst. 3 a § 69 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zaslal Ústavní soud návrh i Senátu Parlamentu České republiky. Ve svém vyjádření jeho předseda doc. JUDr. Petr Pithart úvodem rekapituluje vývoj § 272 v tr. řádu. Uvádí, že uvedené ustanovení je součástí trestního řádu ode dne přijetí tohoto zákona Národním shromážděním, tj. od 29. listopadu 1961, přičemž do současnosti doznalo z hlediska sledo-

vaných problémů spíše nevýznamné změny: v ustanovení se odráželo střídání subjektů oprávněných k podání stížnosti – na počátku náleželo generálnímu prokurátorovi a předsedovi Nejvyššího soudu, později vystřídal předsedu soudu ministr spravedlnosti (dle novely tr. řádu provedené zákonem č. 149/1969 Sb.) a po změně uskutečněné před několika lety (zákonem č. 292/1993 Sb.) zůstal jediným oprávněným podavatelem stížnosti ministr spravedlnosti; zákonem č. 30/2000 Sb. bylo pak ustanovení doplněno novým odstavcem 2 intimujícím dosavadní obsah ustanovení.

Ve vyjádření se dále upozorňuje na skutečnost, že Senát Parlamentu České republiky byl ustaven a zahájil své ústavní působení v prosinci roku 1996, v důsledku čehož Senát nemůže Ústavnímu soudu poskytnout vyjádření k věci, které by vycházelo z přímého projednávání a přijetí § 272 tr. řádu, resp. celého institutu stížnosti pro porušení zákona a většiny jeho novelizací. V době existence Senátu byly přijaty pouze novela doplňující § 272 tr. řádu jeho druhým odstavcem (zákon č. 30/2000 Sb.) a dále tzv. velká novela trestního řádu schválená Senátem dne 29. června 2001, která se úpravy stížnosti pro porušení zákona dotkla obsáhleji. V rámci zákona č. 30/2000 Sb. bylo drobné doplnění § 272 tr. řádu zcela okrajovou záležitostí (hlavním tématem zákona byla rozsáhlá novela občanského soudního řádu), přičemž v rozpravě komory k návrhu zákona nebyla problematika stížnosti pro porušení zákona jmenovitě vůbec zmíněna. Předseda Senátu dále potvrdil, a to v souladu s požadavky obsaženými v § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., že předmětná změna § 272 tr. řádu byla schválena Senátem ve znění postoupeném mu Poslaneckou sněmovnou na jeho 15. schůzi (2. funkční období) usnesením č. 249 ze dne 12. ledna 2000, když v hlasování ze 72 přítomných senátorů, při kvoru 37, hlasovalo pro její přijetí 68 senátorů a proti nehlasoval nikdo.

V souvislosti s přijetím tzv. velké novely tr. řádu se ve vyjádření uvádí, že změny a doplnění učiněné danou novelou v úpravě stížnosti pro porušení zákona se konkrétně netýkají problémů, které se staly předmětem výtek protiústavnosti ze strany III. senátu Ústavního soudu. V samotném § 272 tr. řádu dochází pouze k prodloužení lhůt k rozhodování Nejvyššího soudu o stížnosti. Novelizace institutu stížnosti pro porušení zákona se při projednávání Senátem nestala zvláštním tématem rozpravy, komora dané změny a doplnění akceptovala. Předseda Senátu, obdobně jako i v případě novely tr. řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. i v případě přijetí zákona č. 265/2001 Sb., konstatoval, že Senát schválil tento zákon ve znění postoupeném mu Poslaneckou sněmovnou, a dále potvrdil, v souladu s požadavky obsaženými v § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., že tak Senát učinil na své 8. schůzi (3. funkční období) usnesením č. 141 ze dne 29. června 2001, když v hlasování ze 60 přítomných senátorů, při kvoru 31, pro něj hlasovalo 58 senátorů a proti nehlasoval nikdo.

Pro účel posuzování námitek protiústavnosti a návrhu na zrušení § 272 tr. řádu upozorňuje předseda Senátu na některé skutečnosti, které by při něm bylo možné vzít ještě v úvahu. Jedná se v první řadě o poukaz na okolnost, že platná úprava vychází spíše z výjimečnosti plného uplatňování § 272 tr. řádu, když ministr spravedlnosti má být při jeho užívání vždy veden úvahou, zda zájem na dodržení zákonnosti převáží nad zájmem na stabilitě pravomocného rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Na okraj předmětné zákonné regulace předseda Senátu upozorňuje, že jakkoli je odstranění nezákonného stavu za cenu zhoršení postavení obviněného v platné úpravě omezeno zvláštními podmínkami, naplněním těchto podmínek však není Nejvyšší soud omezen v možnosti vyslovit se ke stížnosti formou akademického výroku o porušení zákona. Dále se ve vyjádření analyzuje dopad tzv. velké novely tr. řádu na předmětnou problematiku. Poukazuje se na skutečnost, že tato novela výrazně posiluje garance zásady obžalovací, což činí mimo jiné tím, že opravňuje nejvyššího státního zástupce k přezkumu a zrušení každého nezákonného usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci ve lhůtě dvou měsíců od jejich právní moci. Kromě toho nový mimořádný opravný prostředek trestního procesu – dovolání – umožňuje všem stranám přístup k nejvyšší instituci struktury obecných soudů. Oba tyto nové instrumenty přinášené tzv. velkou novelou tr. řádu dle názoru předsedy Senátu relativizují možný dopad vytýkaného nedostatku „rovnosti zbraní“ a narušení zásady obžalovací v rámci institutu stížnosti pro porušení zákona. V závěru pak vyjadřuje přesvědčení, dle něhož redukce nápravy porušení zákona ve prospěch obviněného pouze na akademický výrok může být v krajních specifických případech justičního selhání chápáno jako nedostatek, protože úprava stížnosti pro porušení zákona jako mimořádného opravného prostředku nemusí ve všech případech hodnocení spadat vjedno s prostředky sevřenými rámcem standardního trestního stíhání, tedy vázané rigorózně na základní požadavky spravedlivého procesu.

Vycházejí z možnosti dané § 49 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., a jelikož aplikace § 272 tr. řádu se bezprostředně dotýká Nejvyššího soudu a Ministerstva spravedlnosti, obrátil se Ústavní soud na tyto státní orgány se žádostí o vyjádření k návrhu na zrušení uvedeného zákonného ustanovení.

V úvodu svého vyjádření se předsedkyně Nejvyššího soudu JUDr. Eliška Wagnerová, Ph.D., ztotožnila s obsahem usnesení III. senátu Ústavního soudu, jímž bylo přerušeno řízení ve věci sp. zn. III. ÚS 464/2000 a jímž byl plénu Ústavního soudu předložen k projednání a rozhodnutí návrh na zrušení § 272 tr. řádu. Nad rámec důvodů uvedených v daném usnesení se ve vyjádření poukazuje i na další důvody rozporu § 272 tr. řádu

s ústavním pořádkem. Uvádí se v něm, že účel institutu stížnosti pro porušení zákona lze hledat ve dvou rovinách – jednak v představě, že zákon, tj. objektivní právo, zasluhuje ochranu, a za druhé v kontrole postupů státních orgánů podílejících se na trestním řízení (vyšetřovatele, státního zástupce, soudce, příp. soudu – § 266 odst. 1 tr. řádu).

Předsdkyně Nejvyššího soudu v návaznosti na dané východisko konstatuje, že stížnost pro porušení zákona podávaná v neprospěch obviněného je institutem, který zasahuje do práv obviněného na fair proces v širším smyslu, pročez je nezbytné zkoumat takový zásah do uvedeného základního principu [jenž v šíři jdoucí nad konkrétní základní procesní práva a garance obsažené v hlavě páté Listiny je dovoditelný z čl. 1 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“)] i z hlediska principu proporcionality (rovněž dovoditelného z čl. 1 Ústavy). V této souvislosti považuje za důležité odpovědět na otázku, zda zkoumaný institut je opatřením v demokratické společnosti nezbytným. Na tuto otázku je ve vyjádření formulována odpověď, dle níž účel, který stížnost pro porušení zákona podaná v neprospěch obviněného sleduje – tj. ochrana dodržování objektivního práva a procesních postupů – je patrně sám problematický, neboť oba prvky, které mají být chráněny, jsou chráněny izolovaně, nikoli ale ve vazbě k subjektivním právům obviněného nebo poškozeného, anebo ve vazbě k ochraně veřejného statku. Chráněn je v konečném důsledku jen produkt státu, tj. objektivní právo v podobě zákona, resp. je sledována náprava chování státních či úředních osob nebo orgánů. Stížnost pro porušení zákona podávaná v neprospěch obviněného je tak dle názoru předsdkyně Nejvyššího soudu z hlediska účelu institutem problematickým v demokratickém právním státu, jehož imanentním znakem je úcta k právům a svobodám jednotlivce, jelikož do těch může stát legitimně zasáhnout jen zákonem, avšak jen z důvodu ochrany práv a svobod druhých, anebo ochrany veřejných statků. V této souvislosti se ve vyjádření zejména zdůrazňuje, že zásah však stěžejší může být odůvodněn pouze nápravou pochybení státu samého, na kterém se pochybením dotčený jednatel sám nepodílel. Institut stížnosti pro porušení zákona podávaná v neprospěch obviněného může z uvedených důvodů dle přesvědčení předsdkyně Nejvyššího soudu porušovat i princip obsažený v čl. 1 Ústavy.

Důvodem druhým, jenž ve svém vyjádření řadí předsdkyně Nejvyššího soudu nad rámec odůvodnění protiústavnosti § 272 tr. řádu obsaženého v návrhu III. senátu Ústavního soudu, je poukaz na skutečnost, že v některých případech může institut stížnosti pro porušení zákona podávaná v neprospěch obviněného představovat i zásah do práva nebýt stíhán dvakrát za tentýž trestný čin, a to v intencích čl. 4 protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Na rozdíl od čl. 40 odst. 5 Listiny, který hovoří v plurálu o možnosti uplatnění mimořádných opravných prostředků (zjevně tak reaguje na platnou zákonnou úpravu), které mohou zmíněný princip prolomit, zná čl. 4 protokolu č. 7 k Úmluvě pouze obnovu řízení, jejíž přípustnost, co do rozsahu, sám definuje. Rozsah přípustnosti totiž váže pouze na nově odhalené skutečnosti, anebo na podstatnou vadu v předešlém řízení, přičemž obě se uplatní pouze tehdy, mohly-li ovlivnit rozhodnutí ve věci. Z toho se pak ve vyjádření dovozuje, že na rozdíl od stížnosti pro porušení zákona, jejímž účelem je ochrana objektivního práva či náprava vadného postupu v řízení tak říkajíc „o sobě“, je obnova ve smyslu protokolu č. 7 k Úmluvě přísně vázána na ovlivnění konkrétního individuálního rozhodnutí ve věci. Protože odstavec 3 čl. 4 protokolu č. 7 k Úmluvě stanoví, že od tohoto článku nelze ustoupit podle čl. 15 Úmluvy, tj. ani ve výjimečných (např. válečných) situacích, považuje se za zřejmé, že nelze rozšiřovat prostor pro prolamování základního principu nebýt stíhán dvakrát za týž trestný čin, jak zjevně činí zejména stížnost pro porušení zákona podávaná v neprospěch obviněného. Proto je institut stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného ve vyjádření považován za zasahující v některých případech do základního práva obsaženého v čl. 4 protokolu č. 7 k Úmluvě.

Ze všech uvedených důvodů se předsdkyně Nejvyššího soudu přiklání k návrhu III. senátu Ústavního soudu na zrušení § 272 tr. řádu pro jeho rozpor s čl. 1 Ústavy a čl. 4 protokolu č. 7 k Úmluvě. Na žádost Ústavního soudu předsdkyně Nejvyššího soudu předložila pro účely předmětného řízení statistické údaje týkající se podaných stížností pro porušení zákona v letech 1996 až 2001.

Z předložených údajů zejména vyplývá, že v uvedeném období došlo jednak ke změně poměru stížností pro porušení zákona podaných ve prospěch a v neprospěch obviněného, jednak k celkovému nárůstu podaných stížností pro porušení zákona. Zatímco v roce 1996 bylo ministrem spravedlnosti podáno 174 stížností ve prospěch a toliko 49 v neprospěch obviněného (přičemž 12 bylo podáno zároveň v jeho prospěch i neprospěch), v roce 1997 byl pak poměr sledovaných údajů 88 k 58 (při 3 podaných ve prospěch i neprospěch obviněného), v roce 1998 pak 74 k 98 (při 6 podaných ve prospěch i neprospěch obviněného), tj. poprvé počet stížností podaných v neprospěch převýšil počet stížností podaných ve prospěch obviněného, v roce 1999 pak poměr sledovaných údajů činil 88 k 117 (při 13 podaných ve prospěch i neprospěch obviněného), v roce 2000 pak 113 k 166 (při 22 podaných ve prospěch i neprospěch obviněného) a konečně v prvních sedmi měsících roku 2001 75 ke 102 (při 10 podaných ve prospěch i neprospěch obviněného). Dále z předložených statistických údajů vyplývá, že zatímco v roce 1996 činil podíl podaných stížností proti rozhodnutí v přípravném řízení 14 %, v roce

1997 činil již 18 %, v roce 1998 22 %, v roce 1999 21 %, v roce 2000 pak již 26 % a v prvních sedmi měsících roku 2001 stoupl na 29 %.

Ministr spravedlnosti JUDr. Jaroslav Bureš v úvodu svého vyjádření k návrhu III. senátu Ústavního soudu na zrušení § 272 tr. řádu zdůrazňuje, že právní institut stížnosti pro porušení zákona byl zaveden do československého právního řádu přijetím zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), a později přejímán i do dalších zákonů o trestním řízení soudním [č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), a č. 141/1961 Sb.) a zůstal přes dílčí novelizace zachován v právním řádu České republiky po roce 1993 (§ 266 a násl. platného tr. řádu). Domnívá se, že tento mimořádný opravný prostředek do značné míry navazoval na zmateční stížnost pro zachování zákona, která byla na základě zákona č. 119/1873 ř. z., jímž se uvádí trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, (srov. § 33, 292 a 479) na našem území používána již za bývalého Československa (v zemích České a Moravskoslezské), byl však o některé prvky typické pro tzv. socialistický právní řád obohacen a doplněn. Ve vyjádření se dále poukazuje na skutečnost, že po roce 1990 byly proti stížnosti pro porušení zákona jako mimořádnému opravnému prostředku zejména v literatuře vznášeny námitky obsahující podobné argumenty jako ve zmíněném usnesení Ústavního soudu, a to zejména z hlediska rovnosti stran, neboť novela provedená zákonem č. 292/1993 Sb. sice s účinností od 1. ledna 1994 ponechala oprávnění k podání stížnosti pro porušení zákona pouze ministru spravedlnosti (do té doby mohl podávat stížnost pro porušení zákona i generální prokurátor), ale z hlediska rovnosti základních stran v trestním řízení (stát versus obviněný) jde stále o orgán státu, přičemž není rozhodující, kdo za stát v konkrétní fázi řízení vystupuje. Ministr spravedlnosti připomíná, že v této souvislosti bylo opakovaně zdůrazňováno, že stížnost pro porušení zákona je v hlubokém rozporu s koncepcí právního státu, protože právo podat stížnost pro porušení zákona, jako tzv. úřední opravný prostředek, ve prospěch odsouzeného je svěřeno jen určitému vrcholnému státnímu funkcionáři, který pak může dokonce podat tento opravný prostředek i v neprospěch obviněného.

Vycházejí z těchto hledisek, ministr spravedlnosti vyjadřuje souhlas s tím, že jestliže stát, za který vystupuje státní orgán jako procesní strana v trestním řízení (není rozhodné, zda jde v závislosti na stadiu řízení o státního zástupce či ministra spravedlnosti), disponuje ve srovnání s obviněným dalším, byť mimořádným opravným prostředkem zakládajícím možnost dosáhnout zrušení pravomocného rozhodnutí v trestní věci, je to v rozporu se zásadou rovnosti účastníků řízení ve smyslu čl. 37 odst. 3 Listiny, když z tohoto ustanovení je vyvozována rovnost procesních stran jak v civilním, tak v trestním řízení, přičemž tato zásada se netýká jen fyzických a právnických osob, ale i státu, resp. státního orgánu, pokud v daném řízení vystupuje jako procesní strana (nikoli jako nositel státní moci – *potentior persona*). Trestní řízení, jak se dále uvádí ve vyjádření, je totiž řízením kontradiktorním, tj. takovým řízením, ve kterém proti sobě stojí strany jako procesní odpůrci, kdy v trestním řízení jde především o rovnost žalobce a obžalovaného, tedy státního zástupce a obžalovaného, ale požadavek rovnosti stran („rovnosti zbraní“) lze vztáhnout, byť s určitou výhradou, i na vztah ministra spravedlnosti a obžalovaného, zejména pokud ministr spravedlnosti podává stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného (obžalovaného).

Při podání stížnosti pro porušení zákona ve prospěch obviněného je třeba dle ministra spravedlnosti to chápat jako určitý prostředek favor defensionis, který je možno z ústavních hledisek akceptovat, poněvadž nemůže zhoršit jeho postavení jak z hmotněprávních, tak z procesních hledisek, byť rovněž vyvolává určité pochybnosti z hlediska rovnosti zbraní ve smyslu čl. 6 Úmluvy, zejména v případech, kdy se obviněný podnětem domáhá stížnosti pro porušení zákona ve svůj prospěch, ale ministr spravedlnosti ji nepodá, neboť v těchto případech by bylo možno dovozovat rozpor se zásadami právního státu, který by měl zaručovat rovnost prostředků k ochraně práv procesních stran, resp. účastníků řízení, jako součásti práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.

Dle ministra spravedlnosti platí tyto úvahy tím více, jestliže jde o stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného proti meritornímu rozhodnutí orgánů činných v přípravném řízení, např. proti rozhodnutí vyšetřovatele nebo státního zástupce o zastavení trestního stíhání podle § 172 tr. řádu nebo postoupení věci jinému orgánu podle § 171 tr. řádu, kdy nepochybně jde v případě rozsudku Nejvyššího soudu, kterým vysloví podle § 268 odst. 2 tr. řádu porušení zákona a současně podle § 269 odst. 2 a § 272 tr. řádu takové napadené usnesení zruší a podle § 270 odst. 1 tr. řádu přikáže zpravidla státnímu zástupci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl o ní, o nepřípustný zásah do zásady obžalovací (§ 2 odst. 8 tr. řádu), byť Nejvyšší soud nemůže v takovém rozhodnutí státnímu zástupci uložit, aby v této věci podal na obviněného obžalobu. Podle § 270 odst. 4 tr. řádu je totiž orgán, jemuž věc byla přikázána, vázán právním názorem, který vyslovil ve věci Nejvyšší soud, a je povinen provést procesní úkony, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil, čímž Nejvyšší soud významně ovlivňuje právě podklad pro podání obžaloby, a tím i zásadu obžalovací, která má svůj ústavní základ zejména v ustanovení čl. 80 odst. 1 Ústavy, ale i v navazujících ustanoveních čl. 90 Ústavy a čl. 40 odst. 1 Listiny.

Ve vyjádření se dále konstatuje, že všemi těmito otázkami se Ministerstvo spravedlnosti opakovaně zabývalo

při jednotlivých novelizacích trestního řádu i v souvislosti s připravovanou rekonstrukcí trestního práva procesního, jež pak došly svého výrazu v tzv. velké novele trestního řádu, kde je zakotvena úprava nového mimořádného opravného prostředku – dovolání, jenž se bude týkat přesně vyjmenovaných soudních rozhodnutí a u něhož je zachována rovnost stran (srov. § 265a až 265s tr. řádu) a který byl v souladu se shora uvedenými názory v průběhu legislativního procesu také z iniciativy Ministerstva spravedlnosti a Nejvyššího soudu doplněn o oprávnění nejvyššího státního zástupce ve velmi krátké lhůtě rušit nezákonná pravomocná usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci (srov. § 173a a 174a tr. řádu). Tyto instituty by měly dle názoru ministra spravedlnosti s účinností od 1. ledna 2002 v podstatě nahradit stížnost pro porušení zákona, byť se až do přijetí rekonstrukce trestního řádu nadále zachovává (včetně § 272 tr. řádu) pro určité výjimečné případy, kdy pochybení nebude napraveno dovoláním nebo jiným opravným prostředkem (např. pro zrušení usnesení o zastavení trestního stíhání v trestních věcech osob obviněných z trestných činů spáchaných v dobách totalitního režimu v návaznosti na zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu). Je poukazováno v této souvislosti zejména na některé případy z posledních let, kdy konečně byly trestně stíhány některé osoby odpovědné za trestné činy spáchané ve prospěch komunistického režimu, ale jejich trestní stíhání bylo již v přípravném řízení nebo i v řízení před soudem zastaveno, což vedlo Ministerstvo spravedlnosti i vládu k ponechání institutu stížnosti pro porušení zákona (včetně § 272 tr. řádu) nadále v trestním řádu, neboť jinak by tato pochybení nemohla již být napravena. V této souvislosti, ilustruje danou problematiku i na konkrétním případě, upozorňuje ministr spravedlnosti i na § 71 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb. a na problémy spojené s jeho dopadem na uvedené případy.

Ministr spravedlnosti upozorňuje dále na to, že pokud Ústavní soud zruší § 272 tr. řádu, bude tím vytvořena velmi nevýhodná situace z hlediska dalších podaných stížností pro porušení zákona, poněvadž § 272 tr. řádu neřeší jen případy, kdy Nejvyšší soud zruší podle § 269 odst. 2 tr. řádu a ve lhůtách uvedených v § 272 tr. řádu napadené rozhodnutí na základě stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch obviněného po vyslovení porušení zákona v jeho prospěch, ale i všechny další případy, kdy zákon nebyl porušen v neprospěch obviněného, tedy řeší i případy, které se nedotýkají obviněného, ale týkají se dalších osob, v jejichž prospěch či neprospěch byla stížnost podána, a soud shledá, že zákon byl porušen v neprospěch nebo ve prospěch takové jiné osoby než obviněného (např. zúčastněné osoby, znalce v souvislosti se znalečným, obhájce v souvislosti s jeho odměnou a hotovými výdaji apod.). Tyto případy by pak nebyly nadále stížností pro porušení zákona řešitelné, přičemž by je nebylo možno řešit ani dovoláním, které v těchto věcech vzhledem ke konstrukci dovolání a k předpokladu, že stížnost pro porušení zákona bude, byť v omezené podobě, i po účinnosti tzv. velké novely nadále platit, nebude možno podat. Ministr upozorňuje i na skutečnost, že v § 272 odst. 2 tr. řádu se řeší případy běhu lhůty 3 měsíců (ve smyslu změny zakotvené tzv. velkou novelou pak lhůty 6 měsíců), platné i pro uvedené další osoby mimo obviněného ve věci předložení stížnosti pro porušení zákona velkému senátu v návaznosti na novelu zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, účinnou od 1. ledna 2001 (zákon č. 30/2000 Sb.).

V případě, přistoupí-li Ústavní soud ke zrušení § 272 tr. řádu, poukazuje se ve vyjádření na dvě okolnosti. První je spojitost § 276 věty čtvrté tr. řádu s § 272 tr. řádu, pro kterou by bylo nutné dle názoru ministra spravedlnosti spolu s derogací § 272 tr. řádu provést i derogaci uvedeného § 276 věty čtvrté tr. řádu. Druhou je pak doporučení odložit účinnost případného derogálního nálezu nejméně do 1. ledna 2002 (tj. do data nabytí účinnosti tzv. velké novely tr. řádu), případně i na delší dobu, neboť bude nutno zřejmě další novelou trestního řádu na takový nález reagovat, zejména pokud jde o možnost „nápravy pochybení týkajících se jiných osob než obviněného“.

IV.

11. července 2001 byl Ústavnímu soudu doručen návrh Nejvyššího soudu na zrušení § 272 tr. řádu podaný podle čl. 95 odst. 2 Ústavy, § 224 odst. 5 tr. řádu per analogiam a § 64 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb. Návrh vychází z usnesení Nejvyššího soudu z 26. června 2001 sp. zn. 11 Tz 106/2001, jímž bylo přerušeno řízení o stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněného D. B. proti usnesení státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Děčíně z 19. prosince 2000 č. j. 2 Zt 897/2000-5 o postoupení trestní věci, a dle výše uvedených ústavních a zákonných ustanovení byla věc předložena Ústavnímu soudu.

Podle názoru senátu Nejvyššího soudu je institut stížnosti pro porušení zákona v rozporu s koncepcí demokratického právního státu, protože právo použít tohoto mimořádného opravného prostředku je svěřeno pouze do rukou představitele exekutivy – ministra spravedlnosti. Obviněný se nemůže domoci podání tohoto mimořádného opravného prostředku ve svůj prospěch ani v případech flagrantního závažného porušení zákona a je odkázán na rozhodnutí ministra spravedlnosti. Ten, až na ojedinělé výjimky plynoucí z rehabilitačního zákona, nemá povinnost tento mimořádný opravný prostředek použít. Je na jeho zvážení, zda došlo k porušení zákona a zda se jedná o tak závažné porušení, že vyžaduje zásah do principu stability soudního rozhodování.

Senát Nejvyššího soudu konstatuje, že se jedná o institut, který by neměl mít místo v moderním trestním řádu. Všechny uvedené nedostatky dle jeho přesvědčení vystupují ještě víc do popředí u stížností pro porušení zákona podávaných v neprospěch obviněných, a to zejména v případech, kdy jsou tímto opravným prostředkem napadána meritorní rozhodnutí orgánů přípravného řízení. Senát Nejvyššího soudu proto dospěl k názoru, že existence tohoto institutu je popřením rovnosti všech účastníků řízení vyjádřené v čl. 37 odst. 3 Listiny a nerespektuje právo na spravedlivý proces garantované čl. 6 Úmluvy. Zákonnou možností Nejvyššího soudu zrušit v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněného pravomocné rozhodnutí vyšetřovatele nebo státního zástupce o zastavení trestního stíhání nebo postoupení věci jinému orgánu a přikázat orgánům činným v přípravném řízení, aby v trestním řízení pokračovaly, je navíc zásadním způsobem prolomena zásada obžalovací, jež je vůdčí zásadou trestního řízení v právním státě. Z uvedených důvodů není možno podle názoru senátu Nejvyššího soudu tolerovat institut stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného.

Usnesením z 10. října 2001 č. j. Pl. ÚS 19/01-6 Ústavní soud předmětný návrh senátu Nejvyššího soudu z důvodu litispendence dle § 35 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb. odmítl a uvedl, že Nejvyšší soud jako oprávněný navrhovatel má podle § 35 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb. právo účastnit se jako vedlejší účastník jednání o dříve podaném návrhu vedeném pod sp. zn. Pl. ÚS 15/01.

Ze stejných důvodů Ústavní soud usneseními z 20. září 2001 č. j. Pl. ÚS 23/01-10, z 28. srpna 2001 č. j. Pl. ÚS 26/01-11, z 18. září 2001 č. j. Pl. ÚS 30/01-11 a 10. října 2001 č. j. Pl. ÚS 32/01-10 odmítl i svým obsahem analogické návrhy Nejvyššího soudu na zrušení § 272 tr. řádu, přičemž i v těchto věcech Nejvyšší soud jako oprávněný navrhovatel má podle § 35 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb. právo účastnit se jako vedlejší účastník jednání o dříve podaném návrhu vedeném pod sp. zn. Pl. ÚS 15/01.

V.

Dikce § 272 tr. řádu, ve znění pozdějších předpisů, jehož ústavnost je Ústavním soudem posuzována v řízení o kontrole norem, je následující:

„§ 272

(1) Nebyl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, může Nejvyšší soud postupovat podle § 269 odst. 2 až § 271 jen tehdy, navrhl-li to ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona podané do šesti měsíců od právní moci napadeného rozhodnutí a rozhodl-li Nejvyšší soud o této stížnosti do tří měsíců od jejího podání.

(2) Byla-li stížnost pro porušení zákona uvedená v odstavci 1 předložena do tří měsíců od jejího podání k rozhodnutí velkému senátu kolegia, může Nejvyšší soud postupovat podle § 269 odst. 2 až § 271 jen tehdy, rozhodl-li o této stížnosti do tří měsíců od jejího předání velkému senátu kolegia.“.

VI.

Dle § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb. Ústavní soud při rozhodování v řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů posuzuje obsah těchto předpisů z hlediska jejich souladu s ústavními zákony, mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy, popřípadě zákony, jedná-li se o jiný právní předpis, a zjišťuje, zda byly přijaty a vydány v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem. Pokud Ústavní soud v rámci kontroly norem posuzuje ústavnost kompetence normotvorného orgánu a ústavnost normotvorného procesu, vychází z § 66 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., dle něhož je návrh v řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů nepřipustný, jestliže ústavní zákon nebo mezinárodní smlouva, s nimiž jsou podle návrhu přezkoumávané předpisy v rozporu, pozbyly před doručením návrhu Ústavnímu soudu platnosti. Z toho vyplývá, že u právních předpisů vydaných před nabytím účinnosti Ústavy České republiky č. 1/1993 Sb. je Ústavní soud oprávněn přezkoumávat toliko jejich obsahový soulad se stávajícím ústavním pořádkem, nikoli však ústavnost procedury jejich vzniku a dodržení normotvorné kompetence. (Viz nálezy sp. zn. Pl. ÚS 9/99, publikované ve Sb. n. a u., sv. 16, s. 13 – 14; vyhlášen pod č. 289/1999 Sb.).

Vycházejí z uvedené interpretace § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., v případě § 272 tr. řádu zkoumal Ústavní soud, bylo-li napadené zákonné ustanovení přijato a vydáno v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem toliko z hlediska jeho novelizací provedených po 1. lednu 1993.

Jde o tyto zákony:

- Čl. I bod 177 zákona č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích: »V § 272 se vypouštějí slova „generální prokurátor nebo“. «

- Čl. XI zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony: »V § 272 se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňuje se odstavec 2, který zní:

„(2) Byla-li stížnost pro porušení zákona uvedená v odstavci 1 předložena do tří měsíců od jejího podání k rozhodnutí velkému senátu kolegia, může Nejvyšší soud postupovat podle § 269 odst. 2 až § 271 jen tehdy, rozhodl-li o této stížnosti do tří měsíců od jejího předání velkému senátu kolegia.“ «

Z předložených sněmovních tisků a těsnopiseckých zpráv bylo zjištěno, že

- zákon č. 292/1993 Sb. byl přijat na 14. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (1. volební období) dne 10. listopadu 1993, když z přítomných 155 poslanců hlasovalo pro jeho přijetí 104, 10 hlasovalo proti a 41 se hlasování zdrželo; zákon byl podepsán příslušnými ústavními činiteli a byl řádně vyhlášen v částce 74/1993 Sbírky zákonů, která byla rozeslána dne 10. prosince 1993, účinnosti pak nabyl dne 1. ledna 1994;
- zákon č. 30/2000 Sb. byl schválen na 19. schůzi (3. volební období) Poslanecké sněmovny dne 9. prosince 1999 usnesením č. 670, když z přítomných 187 poslanců hlasovalo pro jeho přijetí 164 a jeden poslanec hlasoval proti; zákon byl schválen Senátem ve znění postoupeném mu Poslaneckou sněmovnou na 15. schůzi (2. funkční období) usnesením č. 249 dne 12. ledna 2000, když v hlasování ze 72 přítomných senátorů, při kvoru 37, hlasovalo pro jeho přijetí 68 senátorů a proti nehlasoval nikdo; zákon byl podepsán příslušnými ústavními činiteli a byl řádně vyhlášen v částce 11/2000 Sbírky zákonů, která byla rozeslána dne 23. února 2000, účinnosti pak nabyl dnem 1. ledna 2001.

VII.

VII/a

Stížnost pro porušení zákona je dle § 266 a násl. tr. řádu mimořádným opravným prostředkem, jenž sluší toliko státu a jímž lze dosáhnout zrušení pravomocného rozhodnutí soudu, státního zástupce nebo vyšetřovatele. Nejvyšší soud, jenž je o stížnosti pro porušení zákona příslušný rozhodovat (§ 266 odst. 1 tr. řádu), a kromě oprávnění ve věci přijmout akademický výrok (§ 268 odst. 2 tr. řádu) je nadán i kompetencí kasační, resp. apelační (§ 269 odst. 2, § 271 tr. řádu), a to i v případě stížnosti podané v neprospěch obviněného (§ 272 tr. řádu).

Právní institut stížnosti pro porušení zákona byl zaveden do československého právního řádu přijetím zákona č. 87/1950 Sb., přejímán byl pak i do dalších kodifikací trestního procesu (zákon č. 64/1956 Sb. a zákon č. 141/1961 Sb.) a zůstal zachován i v právním řádu České republiky po roce 1993 (§ 266 a násl. platného tr. řádu).

Zákon č. 87/1950 Sb. přinesl opuštění předchozí koncepce demokratického trestního procesu a představoval převzetí sovětské totalitní koncepce stalinského ražení. Při projednání osnovy zákona Národním shromážděním dne 11. července 1950 v této souvislosti tehdejší ministr spravedlnosti Štefan Rais prohlásil: „Bylo-li nám dopřáno přispět k socialistickému budování naší vlasti vypracováním důležitých nových zákonů a mezi nimi trestních předpisů, tak především patří za to naše věrel poděkování sovětské socialistické právní vědě a vynikajícím sovětským pracovníkům v oboru trestního práva. (*Potlesk*) Stejně jako v jiných oborech, rovněž v trestním právu patří sovětské vědě nesporné světové prvenství. Právníci Sovětského svazu pozvedli na nebývalou výši a zpracovali nepřekonatelným způsobem problémy socialistického trestního práva a obohatili na podkladě učení marxismu-leninismu vědu o trestním právu o nové důležité poznatky, ke kterým měšťácká věda nikdy nedospěla a nemůže dospět a o jejichž vyřešení se již dnes ani nepokouší. Znalost sovětských zákonů a sovětské teorie byla nutným a základním předpokladem pro formulaci našich nových trestních zákonů, a bez ní by nám nebylo možné v tak krátkém čase dokončit osnovy, které teď projednává Národní shromáždění. Je samozřejmé, že přitom bylo třeba navázat na náš dosavadní vývoj i na historické zkušenosti našeho pracujícího lidu. Třeba však zdůraznit, že podstata otázek, kterými se zabývá nové trestní právo, byla odhalena a vzorně zpracována ve zkušenostech Sovětského svazu. Výsledky legislativní práce na novém trestním právu jsou proto novým úspěchem nejen naší dělnické třídy, nýbrž i marx-leninského myšlení vůbec a socialistické vědy velikého Sovětského svazu zvláště.“ (viz www.psp.cz).

Zavedení institutu stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného v tr. řádu z roku 1950 bylo projevem posílení moci exekutivní vůči moci soudní (a to zejména prokuratury jako tzv. „strážce socialistické zákonnosti“). Vycházelo dále z nedůvěry ve spolehlivost justice v pozici represivního aparátu totalitního státu a představovalo instalování možnosti centrálním rozhodnutím dosáhnout revokace jakéhokoli pravomocného trestněprávního rozhodnutí, a to i v neprospěch obviněného.

Lze přisvědčit jak vyjádření předsedy Poslanecké sněmovny, tak ministra spravedlnosti, že problém ústav-

nosti institutu stížnosti pro porušení zákona byl opakovaně posuzován při polistopadových novelizacích tr. řádu, a dále byl výrazně kriticky reflektován i v teorii trestního práva procesního (viz např. P. Šámal, *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení.* Praha 1999, s. 160 – 161).

VII/b

K ústavním principům tvořícím jeden z komponentů základního práva na spravedlivý proces patří i princip „rovnosti zbraní“, resp. princip rovnosti příležitostí (čili princip rovnosti všech účastníků řízení) podle čl. 37 odst. 3 Listiny, čl. 96 odst. 1 Ústavy a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Uvedený princip nabývá zvláštní důležitosti v řízení trestním, v němž je ve vztahu k obviněnému úzce spjat s právem na obhajobu, s právem skutkově i právně argumentovat a s právem vyjadřovat se ke všem prováděným důkazům. Princip rovnosti účastníků trestního řízení kromě funkce ochrany postavení obviněného, jemuž svědčí presumpce nevin, je dále součástí i celkové koncepce demokratického trestního procesu, jejímž výrazem je zásada kontradiktornosti řízení.

Princip „rovnosti zbraní“ v trestním řízení se promítá do všech stadií trestního řízení, jakož i do všech jeho aspektů. Uplatňuje se jak v nalézacím, tak v přezkumném řízení, v obou pak v celém jejich rozsahu, zejména ale v řízení důkazním (při navrhování důkazů, právu vyjadřovat se k prováděným důkazům apod.). Princip „rovnosti zbraní“ v trestním řízení není absolutní, obecně však platí maxima, dle níž státu ve srovnání s obviněným v žádném kontextu nepřísluší více práv, resp. výhodnější procesní postavení [srov. např. časové omezení oprávnění státního zástupce podat návrh na obnovu řízení v neprospěch obviněného dle § 279 písm. a) tr. řádu].

Princip „rovnosti zbraní“ (čl. 6 odst. 1 Úmluvy) se výrazně promítl v dosavadní judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. Lze jej v této souvislosti charakterizovat zejména tím, že dle názoru soudu jeho základem je myšlenka rovnosti, pročez je srovnatelný s principem zákazu diskriminace dle čl. 14 Úmluvy. V trestním procesu nadto slouží ochraně obviněného, jemuž svědčí až do okamžiku jeho odsouzení presumpce nevin, a je úzce spjat s kontradiktorní povahou trestního řízení. (Viz zejména případy *Bönisch vs. Rakousko* a *Brandstetter vs. Rakousko* – doktrinární analýzu podává např. J. A. Frowein, W. Peukert, *Europäische Menschenrechtskonvention. EMRK-Kommentar. Kehl-Straßburg-Arlington 1996*, s. 219 a násl., M. de Salvia, *Compendium de la CEDH. Kehl-Straßburg-Arlington 1998*, s. 147 a násl.).

Na rozdíl od všech ostatních opravných prostředků upravených v trestním řádu toliko stížnost pro porušení zákona přísluší pouze jedné procesní straně – státu. Pakliže stát jako procesní strana v trestním řízení (přičemž nelze považovat za rozhodné, který státní orgán ve kterém stadiu trestního řízení je oprávněn jeho jménem jednat) disponuje ve srovnání s obviněným dalším procesním prostředkem zakládajícím možnost dosáhnout zrušení pravomocného rozhodnutí v trestní věci, nelze než z této skutečnosti dovodit dotčení práva obviněného na „rovnost zbraní“ v trestním procesu, plynoucího z čl. 37 odst. 3 Listiny, čl. 96 odst. 1 Ústavy a čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Pokud by z uvedeného tvrzení bylo vyjmuto oprávnění podat stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného, a to z důvodu jeho chápání jako procesního výrazu určitého „dobrodiní“, jenž v oblasti práva hmotného není způsobit zasáhnout práva obviněného, výtka protiústavnosti se zužuje na institut stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného.

V období před přijetím trestního řádu č. 87/1950 Sb. platný trestní řád (zákon č. 119/1873 ř. z., ve znění pozdějších předpisů) znal v rámci soustavy mimořádných opravných prostředků institut zmateční stížnosti pro zachování zákona, jenž „v zájmu jednotnosti práva“ umožňoval „generálnímu prokurátorovi právo z moci úřední nebo z příkazu ministra spravedlnosti dovolati se rozhodnutí nejvyššího soudu o otázce, zda určitým 1. rozsudkem, 2. usnesením nebo 3. postupem trestního soudu (nebo státního zastupitelství) byl porušen zákon“ (J. Kallab, *Učebnice trestního řízení.* Brno 1930, s. 207). Rozhodnutí nejvyššího soudu však zpravidla nemělo účinku na obžalovaného, šlo „jen o autoritativní rozřešení sporné snad právní otázky, aniž soudy by byly vázány míněním nejvyššího soudu vzíti za své“ (tamtéž, s. 208). Důsledky pro obviněného ve formě reformace anebo kasace byly právní úpravou zmateční stížnosti pro zachování zákona (§ 292 zákona č. 119/1873 ř. z., ve znění pozdějších předpisů) předvídaný výjimečně, a to toliko ve prospěch obviněného v případě jeho odsouzení k trestu. Z naznačené rekapitulace plyne, že právní úprava obsažená v předúnorovém trestním řádu v řízení o zmateční stížnosti pro zachování zákona podané v neprospěch obviněného umožňovala přijetí toliko akademického výroku za účelem sjednocování judikatury při řešení dané právní otázky, nepřipouštěla ale nepříznivé kasační, resp. reformační účinky pro obviněného. Takto koncipovaná stížnost pro zachování zákona platí v Rakouské republice až do současnosti.

V základním mezinárodním srovnání k institutu stížnosti pro porušení zákona, jenž je k dispozici toliko jedné procesní straně, státu, a jenž může směřovat v neprospěch obviněného proti pravomocným rozhodnutím soudů, jakož i orgánů přípravného řízení, nelze najít paralelu.

Toliko ilustrativně lze v této souvislosti zmínit kupř. právní úpravu německou. Soustava opravných prostředků zakotvená v platném trestním řádu (zákon č. 253/1877 RGBL., ve znění pozdějších předpisů) zahrnuje instituty stížnosti, odvolání, revize a obnovy řízení, jež plně odpovídají požadavkům plynoucím z čl. 6 Úmluvy, tj. i principu „rovnosti zbraní“.

Relevance výtky neakceptování principu „rovnosti zbraní“ vystupuje pak ještě naléhavěji v případech možného uplatnění stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného proti rozhodnutím orgánů činných v přípravném řízení (kupř. proti rozhodnutí vyšetřovatele, resp. státního zástupce o zastavení trestního stíhání). K vůdčím zásadám trestního řízení v právním státu, a to od dob osvícenství, patří zásada obžalovací, resp. akuzací (§ 2 odst. 8 tr. řádu), jíž byla v trestním procesu překonána a nahrazena zásada inkviziční. Dle zásady obžalovací nezbytnou součástí demokratického trestního procesu, respektujícího hodnoty nezávislosti soudního rozhodování, je institucionální oddělení procesních funkcí přípravy a podání obžaloby a rozhodování o vině a trestu mezi různé procesní subjekty. Z hlediska ústavního pak tato zásada plyne z čl. 80 odst. 1, čl. 90 Ústavy a čl. 40 odst. 1 Listiny. Je-li Nejvyšší soud v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněného proti pravomocnému rozhodnutí vyšetřovatele, resp. státního zástupce o zastavení trestního stíhání dle § 272 tr. řádu oprávněn takovéto rozhodnutí zrušit a orgánům činným v přípravném řízení přikázat, aby v trestním stíhání pokračovaly, pak nelze toto oprávnění kvalifikovat jinak než jako ústavně rozporný průlom do kautel spojených se zásadou obžalovací v trestním řízení. Orgán, jemuž věc byla přikázána, je přítom podle § 270 odst. 4 tr. řádu vázán právním názorem, který vyslovil ve věci Nejvyšší soud, a je povinen převést procesní úkony, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil. Nejvyšší soud tímto významně ovlivňuje skutečnosti, z nichž podání obžaloby vychází, a tím i zásadu obžalovací. V této souvislosti nutno poukázat i na trvalý nárůst počtu i poměr podaných stížností proti rozhodnutí v přípravném řízení.

Poukazuje-li se ve vyjádření ministra spravedlnosti na pozitivní efekty institutu stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného v kontextu vyrovnání se s obdobím totalitní zvěle, nutno konstatovat následující:

Novela tr. řádu č. 265/2001 Sb. zavádí institut dovolání v neprospěch obviněného, jímž lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé a jenž je svěřen nejvyššímu státnímu zástupci (§ 265a odst. 1, § 265d odst. 1 písm. a) tr. řádu, ve znění zákona č. 265/2001 Sb.). Ve vztahu k pravomocným usnesením nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci pak novela zavádí oprávnění nejvyššího státního zástupce tato rozhodnutí rušit pro jejich rozpor se zákonem (§ 173a, 174a tr. řádu, ve znění zákona č. 265/2001 Sb.). Ke dni účinnosti novely tr. řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., tj. k 1. lednu 2002, se tím vytváří právní mechanismus, jenž umožňuje státu efektivně uplatnit veřejný zájem na dosažení účelu trestního řízení, zároveň ale dostát požadavkům plynoucím pro řádný proces z čl. 37 odst. 3 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, tj. zejména požadavku rovnosti účastníků řízení (požadavku „rovnosti zbraní“). Odložením derogačního účinku nálezu Ústavního soudu ke dni 31. prosince 2001 pak v právní úpravě z hlediska analyzovaného účelu mimořádného opravného prostředku nevzniká žádná mezera.

V uvedeném kontextu nutno poukázat na skutečnost, že otázkou rovnosti účastníků trestního řízení a hledisky jejího možného omezení v neprospěch obviněného se Ústavní soud obsáhle zabýval ve věci sp. zn. Pl. ÚS 4/94 (Sb. n. a u., sv. 2, s. 57 a násl.; vyhlášen pod č. 214/1994 Sb.). V souvislosti s ústavností institutu anonymních svědků v trestním řízení konstatoval: „Smyslem práva na veřejné projednání věci, ve spojení s právem vyjádřit se ke všem prováděným důkazům, je poskytnout obžalovanému v trestním procesu možnost verifikace důkazů, směřujících vůči němu, a to před tvář veřejnosti. Tato verifikace v případě svědecké výpovědi obsahuje dva komponenty: prvním je prověření pravdivosti skutkových tvrzení, druhým je potom možnost prověření věrohodnosti svědka. Instituce anonymních svědků tudíž omezuje možnost obžalovaného verifikovat pravdivost vůči němu směřující svědecké výpovědi, protože vylučuje možnost vyjádřit se k osobě svědka a k jeho věrohodnosti. Omezuje tedy jeho práva na obhajobu, je v rozporu s principem kontradiktornosti procesu, s principem rovnosti účastníků. ... K omezení základních práv či svobod, i když jejich ústavní úprava omezení nepředpokládá, může dojít v případě jejich kolize. Základní je v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody. ... Vzájemné poměrování ve vzájemné kolizi stojících základních práv a svobod spočívá v následujících kritériích: Prvním je kritérium vhodnosti, tj. odpověď na otázku, zdali institut, omezující určité základní právo, umožňuje dosáhnout sledovaný cíl (ochranu jiného základního práva). ... Druhým kritériem poměrování základních práv a svobod je kritérium potřebnosti, spočívající v porovnávání legislativního prostředku, omezujícího základní právo, resp. svobodu s jinými opatřeními, umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod. ... Třetím kritériem je porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv.“

Z pohledu naznačených kautel principu proporcionality institut stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného prolamující základní práva plynoucí z ústavního principu rovnosti neobstojí. Jakkoli sleduje jako svůj cíl ochranu veřejného zájmu na spravedlivém potrestání pachatele trestného činu, a tím princip panství práva, nesplňuje podmínku potřebnosti, tj. podmínku spočívající v porovnání legislativního prostředku omezu-

jícího základní právo, resp. svobodu s jinými opatřeními umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod. Tato skutečnost vystupuje zvláště významně do popředí v souvislosti se zavedením mimořádného opravného prostředku – dovolání – v trestním řízení novelou tr. řádu č. 265/2001 Sb.

V souvislosti s proklamovaným účelem výjimečnosti institutu stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného nutno poukázat i na statistickými údaji prokázanou stoupající tendenci zvyšování poměru podaných stížností v neprospěch obviněných.

Dopadá-li zrušení § 272 tr. řádu nejen na případy porušení zákona ve prospěch obviněného, ale i na všechny další případy, kdy zákon nebyl porušen v neprospěch obviněného, ale byl porušen u dalších osob, v jejichž prospěch či neprospěch byla stížnost podána, a soud shledá, že zákon byl porušen v neprospěch nebo ve prospěch takové jiné osoby než obviněného (např. zúčastněné osoby, znalce v souvislosti se znalečným, obhájce v souvislosti s jeho odměnou a hotovými výdaji apod.), pak by dle názoru ministra spravedlnosti tyto případy nebyly nadále stížností pro porušení zákona řešitelné, přičemž by je nebylo možno řešit ani dovoláním. Tato okolnost na důvodnosti zrušení institutu stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného však nic nemůže změnit. Žádný právní řád není a nemůže být z hlediska soustavy procesních prostředků k ochraně práv, jakož i z hlediska soustavy uspořádání přezkumných instancí budován ad infinitum. Každý právní řád přináší a nutně musí přinášet i určitý počet chyb. Účelem přezkumného, resp. přezkumných řízení může reálně být takováto pochybení aproximativně minimalizovat, a nikoli bezesbýtku odstranit. Soustava přezkumných instancí je proto výsledkem poměřování na straně jedné úsilí o dosažení panství práva, na straně druhé efektivity rozhodování a právní jistoty. Z pohledu tohoto kritéria je zavedení mimořádných opravných prostředků, čili prodlužování řízení a prolomení principu nezměnitelnosti rozhodnutí, která již nabyla právní moci, adekvátní toliko v případě důvodů výjimečných. Za takové nelze pak označit ty, jež v této souvislosti uvádí ministr spravedlnosti ve svém vyjádření.

Vycházejí ze všech uvedených důvodů, dospěl Ústavní soud k závěru, že § 272 tr. řádu, ve znění pozdějších předpisů, je v rozporu s čl. 37 odst. 3 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy v souvislosti s jím založenou možností rušit v neprospěch obviněného i pravomocná rozhodnutí v přípravném řízení, rovněž i s čl. 80 odst. 1 a s čl. 90 Ústavy a s čl. 40 odst. 1 Listiny, pročez plénum Ústavního soudu rozhodlo o jeho zrušení. Ústavní soud v tomto kontextu připomíná, že zrušením § 272 tr. řádu se ruší toliko kasační a apelační pravomoc Nejvyššího soudu v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch obviněného, neruší se ale řízení jako takové, tj. neruší se možnost přijmout v dané věci akademický výrok za účelem sjednocování judikatury pro futuro (§ 268 odst. 2 tr. řádu).

VII/c

Ustanovení § 272 tr. řádu bylo v průběhu řízení před Ústavním soudem částečně novelizováno zákonem č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dle čl. I bodu 199 »V § 272 odst. 1 a 2 se slova „do tří měsíců od jejího podání“ nahrazují slovy „do šesti měsíců od jejího podání“.« Tato zákonná úprava je platná dnem 31. července 2001, tj. dnem rozeslání částky 102/2001 Sbírky zákonů, v níž byl předmětný zákon publikován, dle čl. XIV pak nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2002.

Dle § 67 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb. je dán důvod zastavení řízení, jestliže zákon, jiný právní předpis, nebo jejich jednotlivá ustanovení, jejichž zrušení je navrhováno, pozbudou platnosti před skončením řízení před Ústavním soudem. K interpretaci uvedeného zákonného důvodu zastavení řízení se Ústavní soud vyjádřil zejména v usnesení sp. zn. Pl. ÚS 20/99 z 18. dubna 2001. Konstatoval, že v případě, je-li novelou zákona určité ustanovení zrušeno a zároveň ve shodné dikci přijato, avšak v systematice zákona zařazeno odlišně, jedná se o nový projev vůle zákonodárce, tudíž původně navrhovatelem napadené ustanovení pozbylo platnosti před skončením řízení před Ústavním soudem. Za této situace Ústavní soud dospěl k závěru, že nejsou dány ani podmínky připuštění změny návrhu podle § 63 zákona č. 182/1993 Sb. ve spojení s § 95 odst. 1 a 2 občanského soudního řádu.

V předmětné věci se však jedná o případ odlišný, na který § 67 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb. nedopadá. Novelou tr. řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., byla totiž změněna toliko část § 272 tr. řádu (prodloužením lhůty pro rozhodování Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného). Tato část z hlediska důvodů posuzování ústavnosti celého § 272 tr. řádu dotýkajícího se institutu stížnosti pro porušení zákona jako takového není rozhodná.

VII/d

Dle § 276 věty čtvrté tr. řádu „Zajistit osobu obviněného vydáním příkazu k zatčení a vzetím do vazby lze však jen tehdy, navrhne-li to ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch obviněného a považuje-li to Nejvyšší soud za nezbytné vzhledem k závažnosti trestného činu a naléhavosti vazebních důvodů.“

Uvedené zákonné ustanovení v předmětné věci ze strany Nejvyššího soudu uplatněno nebylo, a tudíž u něj nebyly dány podmínky postupu dle § 78 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb.

Podle ustáleného názoru Ústavního soudu je tento soud při svém rozhodování rozsahem podaného návrhu vázán a ve svém rozhodnutí z jeho hranic (*ultra petitem*) vykročit nemůže (viz např. nález ve věci sp. zn. Pl. ÚS 8/95, Sb. n. a u., sv. 4, s. 279; vyhlášen pod č. 29/1996 Sb.).

Ustanovení § 276 věty čtvrté tr. řádu se v důsledku zrušení § 272 tr. řádu (čili v důsledku zrušení kasační, resp. apelační pravomoci Nejvyššího soudu v řízení o stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného) stává ustanovením obsoletním. Derogační skutkové podstaty obsažené v § 272 tr. řádu ztrácí § 276 věty čtvrté tr. řádu rozumný smysl: Ruší-li se kasační, resp. apelační pravomoc Nejvyššího soudu v řízení o stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného a je ponechána možnost přijetí toliko akademického výroku bez konkrétního dopadu na obviněného, pak nelze než ponechání pravomoci Nejvyššího soudu v takovém řízení rozhodnout o zatčení obviněného, resp. o jeho vzetí do vazby považovat za *contradictio in adiecto*. Jinými slovy: V situaci, kdy v důsledku zrušení určitého zákonného ustanovení derogačním nálezem Ústavního soudu ustanovení jiné, obsahově od předchozího odvislé, ztrácí rozumný smysl, tj. ztrácí opodstatněnost své normativní existence, je tím dán důvod pro zrušení i tohoto zákonného ustanovení, a to aniž by se jednalo o postup *ultra petitem*. Platnost takového ustanovení zaniká totiž na základě principu *cessante racione legis, cessat lex ipsa*, derogace provedená Ústavním soudem má proto toliko evidenční, technickou povahu.

Proto plénum Ústavního soudu v návaznosti na zrušení § 272 tr. řádu zrušilo rovněž ustanovení § 276 věty čtvrté tr. řádu.

Z důvodů výše vyložených Ústavní soud odložil účinnost derogačního nálezu i ve vztahu k ustanovení § 276 věty čtvrté tr. řádu k datu 31. prosince 2001.

VII/e

Nad rámec *rationis decidendi*, toliko jako *obiter dictum*, považuje Ústavní soud za potřebné se vyjádřit i k právním důsledkům tohoto derogačního nálezu.

Důsledkem prvním je dopad § 71 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb. na předmětnou věc.

Byl-li na základě právního předpisu, který byl zrušen, vydán soudem v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl dosud vykonán, je zrušení takového právního předpisu dle uvedeného zákonného ustanovení důvodem pro obnovu řízení podle ustanovení zákona o trestním řízení soudním. V posuzované věci však o takový důvod nejde. Porušení principu „rovnosti zbraní“ v zákonné úpravě aktivní legitimace k podání mimořádného opravného prostředku se totiž nedotýká ústavnosti, případně zákonnosti samotného řízení před Nejvyšším soudem, případně řízení na ně navazujícího. Zrušení § 272 tr. řádu tudíž důvod obnovy řízení dle § 71 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb. nezakládá.

Důsledkem druhým je pak otázka intertemporalitý derogačního nálezu, tj. otázka, zda se případná derogace § 272 tr. řádu vztahuje i na případy, u nichž byla ministrem spravedlnosti podána stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného, avšak ke dni účinnosti zrušujícího nálezu o nich nebylo Nejvyšším soudem rozhodnuto. Jelikož Ústavní soud není oprávněn v souvislosti se svou pravomocí rušit zákony a jiné právní předpisy, resp. jejich jednotlivá ustanovení pozitivním způsobem upravit z toho plynoucí intertemporální důsledky, nelze než v této souvislosti odkázat na obecné principy právní. Pro oblast intertemporalitý v civilním i trestním procesu platí princip, dle něhož, nestanoví-li zákon jinak, soud postupuje podle procesní úpravy platné a účinné v době rozhodování. V rozhodované věci zrušením § 272 tr. řádu se ruší toliko kasační a apelační pravomoc Nejvyššího soudu v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch obviněného, neruší se ale řízení jako takové, tj. neruší se možnost přijmout v dané věci akademický výrok za účelem sjednocování judikatury pro futuro (§ 268 odst. 2 tr. řádu). Z toho plyne, že v případech, u nichž byla ministrem spravedlnosti podána stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného, avšak ke dni účinnosti zrušujícího nálezu o nich nebylo Nejvyšším soudem rozhodnuto, lze po nabytí účinnosti derogačního nálezu Ústavního soudu rozhodnout již toliko akademickým výrokem.

Předseda Ústavního soudu:

JUDr. Kessler v. r.

Odlišné stanovisko podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zaujal k odůvodnění rozhodnutí pléna soudce JUDr. Vlastimil Ševčík.

Vážení zákazníci,

v současné době se připravuje novela vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 1/1998 Sb., kterou se stanoví požadavky na jakost, postup při přípravě, zkoušení, uchovávání a dávkování léčiv (Český lékopis 1997), ve znění pozdějších předpisů, která má být rozeslána počátkem roku 2002. Protože novela bude mít velký rozsah, nebude zahrnuta do řádného předplatného Sbírky zákonů. Cena novely bude 829,- Kč včetně balného, poštovního a DPH.

Máte-li zájem o tuto novelu, můžete si ji objednat na níže uvedené adrese nebo na bezplatné telefonní lince 0800/100314 v termínu do 10. 1. 2002.

Distributor Sbírky zákonů
Moraviapress, a. s.
U póny 3061
690 02 Břeclav
tel.: 0627/305 195
fax: 0627/321417
e-mail: sbirka.zakonu@moraviapress.cz

Vydává a tiskne: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůnkova 4, pošt. schr. 10, 149 01 Praha 415, telefon (02) 792 70 11, fax (02) 795 26 03 – **Redakce:** Ministerstvo vnitra, Nad Štolou 3, pošt. schr. 21/SB, 170 34 Praha 7-Holešovice, telefon: (02) 614 32341 a 614 33502, fax (02) 614 33502 – **Administrace:** písemné objednávky předplatného, změny adres a počtu odebíraných výtisků – MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, telefon 0627/305 161, fax: 0627/321 417. Objednávky ve Slovenské republice přijímá a titul distribuuje Magnet-Press Slovakia, s. r. o., Teslova 12, 821 02 Bratislava, tel.: 00421 2 44 45 46 28, fax: 44 45 46 27. **Roční předplatné** se stanovuje za dodávku kompletního ročníku včetně rejstříku a je od předplatitelů vybíráno formou záloh ve výši oznámené ve Sbírce zákonů. Závěrečné vyúčtování se provádí po dodání kompletního ročníku na základě počtu skutečně vydaných částek (první záloha na rok 2002 činí 3000,- Kč) – Vychází podle potřeby – **Distribuce:** celoroční předplatné i objednávky jednotlivých částek – MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, telefon: 0627/305 179, 305 153, fax: 0627/321 417. **Internetová prodejna:** www.sbirkyzakonu.cz – **Drobný prodej – Benešov:** HAAGER – Potřeby školní a kancelářské, Masarykovo nám. 101; **Brno:** Vyšehrad, s. r. o., Kapucínského nám. 11, Knihkupectví M. Ženiška, Květinářská 1, M.C.DES, Cejl 76, SEVT, a. s., Česká 14; **Břeclav:** Jaroslav Polák, Lanžhotská 57; **České Budějovice:** PROSPEKTRUM, Kněžská 18, SEVT, a. s., Česká 3; **Hradec Králové:** TECHNOR, Hořická 405; **Hrdějovice:** Ing. Jan Fau, Dlouhá 329; **Cheb:** EFREX, s. r. o., Karlova 31; **Chomutov:** DDD Knihkupectví – Antikvariát, Ruská 85; **Kadaň:** Knihařství – Přibíková, J. Švermy 14; **Kladno:** eL VaN, Ke Stadionu 1953; **Klatovy:** Krameriovo knihkupectví, Klatovy 169/I.; **Liberec:** Podještědské knihkupectví, Moskevská 28; **Litoměřice:** Jaroslav Tvrdík, Lidická 69, tel.: 0416/732135, fax: 0416/734875; **Most:** Knihkupectví Šeříková, Ilona Růžičková, Šeříková 529/1057, Knihkupectví „U Knihomila“, Ing. Romana Kopková, Moskevská 1999; **Napajedla:** Ing. Miroslav Kuččík, Svatoplukova 1282; **Náchod:** Olga Fašková, Kamenice 139, tel.: 0441/42 45 46; **Olomouc:** ANAG, spol. s r. o., Denisova č. 2, BONUM, Ostružnická 10, Tycho, Ostružnická 3; **Ostrava:** LIBREX, Nádražní 14, Profesio, Hollarova 14, SEVT, a. s., Nádražní 29; **Pardubice:** LEJHANEC, s. r. o., Sladkovského 414; **Plzeň:** ADMINA, Úslavská 2, EDICUM, Vojanova 45, Technické normy, Lábkova pav. č. 5; **Praha 1:** Dům učebnic a knih Černá Labuť, Na Poříčí 25, FIŠER-KLEMENTINUM, Karlova 1, KANT CZ, s. r. o., Hybernská 5, LINDE Praha, a. s., Opletalova 35, Moraviapress, a. s., Na Florenci 7-9, tel.: 02/232 07 66, PROSPEKTRUM, Na Poříčí 7; **Praha 2:** ANAG, spol. s r. o., nám. Míru 9 (Národní dům), BMSS START, s. r. o., Vinohradská 190, NEWSLETTER PRAHA, Šafaříkova 11; **Praha 4:** PROSPEKTRUM, Nákupní centrum Budějovická, Olbrachtova 64, SEVT, a. s., Jihlavská 405; **Praha 5:** SEVT, a. s., E. Peškové 14; **Praha 6:** PPP – Staňková Isabela, Puškinovo nám. 17; **Praha 8:** JASIPA, Zenklova 60, Specializovaná prodejna Sbírky zákonů, Sokolovská 35, tel.: 02/24 81 35 48; **Praha 10:** Abonentní tiskový servis, Hájek 40, Uhřetěves; **Přerov:** Knihkupectví EM-ZET, Bartošova 9; **Sokolov:** KAMA, Kalousek Milan, K. H. Borovského 22, tel.: 0168/303 402; **Šumperk:** Knihkupectví D-G, Hlavní tř. 23; **Tábor:** Milada Šimonová – EMU, Budějovická 928; **Teplice:** L + N knihkupectví, Kapelní 4; **Trutnov:** Galerie ALFA, Bulharská 58; **Ústí nad Labem:** Severočeská distribuční, s. r. o., Havířská 327, tel.: 047/560 38 66, fax: 047/560 38 77, Kartoan, s. r. o., Solvayova 1597/3, Vazby a doplňování Sbírek zákonů včetně dopravy zdarma, tel.+fax: 047/5501773, www.kartoan.cz, e-mail: kartoan@kartoan.cz; **Zábřeh:** Knihkupectví PATKA, Žižkova 45; **Zátec:** Prodejna U Pivovaru, Žižkovo nám. 76. **Distribuční podmínky předplatného:** jednotlivé částky jsou expedovány neprodleně po dodání z tiskárny. Objednávky nového předplatného jsou vyřizovány do 15 dnů a pravidelné dodávky jsou zahajovány od nejbližší částky po ověření úhrady předplatného nebo jeho zálohy. Částky vyšlé v době od zaevidování předplatného do jeho úhrady jsou doposílány jednorázově. Změny adres a počtu odebíraných výtisků jsou prováděny do 15 dnů. **Reklamacce:** informace na tel. číslo 0627/305 168. V písemném styku vždy uvádějte IČO (právnícká osoba), rodné číslo (fyzická osoba). **Podávání novinových zásilek** povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Jižní Morava Ředitelství v Brně č. j. P/2-4463/95 ze dne 8. 11. 1995.